

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: **ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ТА АУДИТ
СТАТЕЙ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА**
(на матеріалах ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА»)

**INVENTORY AND AUDIT
OF THE ENTERPRISE BALANCE SHEET ITEMS**
(on the materials of LLC «Lighting Products Corporation VATRA»)

Виконав: здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти групи 4зОА
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми
«Облік і оподаткування»

Передрій В.О.
(прізвище та ініціали)
Керівник: Пінчук Т.А.
(прізвище та ініціали)

Хмельницький – 2026 року

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., професор
_____ Лариса СІДЕЛЬНИКОВА
«14» 01 2026 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

_____ Передрію Віталію Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Інвентаризація та аудит статей балансу підприємства
(на матеріалах ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА»)

керівник роботи Пінчук Тетяна Анатоліївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «12» січня 2026 року № 1-с

2. Строк подання роботи здобувачем 23 червня 2026 року

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативні документи, підручники,
навчальні посібники, періодичні видання, звітність ТОВ «ОСП Корпорація
ВАТРА».

4. Зміст кваліфікаційної роботи бакалавра (перелік питань, які потрібно
розробити) Теоретичні основи проведення інвентаризації на підприємстві.
Організація процесу інвентаризації та облік її результатів на підприємстві. Аудит
і аналіз статей балансу підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Робота містить 3 рисунки та 16 таблиць

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Консультант з написання I-III розділів	Тетяна ПІНЧУК, доцент	14.01.2026	11.05.2026
Консультант з нормоконтролю	Олена НОВОСЬОЛОВА, доцент	14.01.2026	25.05.2026

7. Дата видачі завдання 14.01.2026 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Огляд літературних джерел з теми	14.01.26-20.01.26	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи	21.01.26-26.01.26	виконано
3.	Написання 1 розділу	27.01.26-27.02.26	виконано
4.	Написання 2 розділу	02.03.26-03.04.26	виконано
5.	Написання 3 розділу	06.04.26-04.05.26	виконано
6.	Формулювання висновків за темою дослідження	05.05.26-11.05.26	виконано
7.	Оформлення роботи	12.05.26-25.05.26	виконано
8.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	26.05.26	виконано
9.	Подання роботи для перевірки на наявність текстових запозичень	01.06.26	виконано
10.	Захист роботи в ЕК	23.06.26	

Здобувач Віталій ПЕРЕДРІЙ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи Тетяна ПІНЧУК
(підпис) (ім'я та прізвище)

РЕФЕРАТ

В кваліфікаційній роботі бакалавра досліджено та узагальнено теоретичні основи організації процесу інвентаризації на підприємствах. Розкрито питання документування процесу інвентаризації та методики бухгалтерського обліку її результатів.

Досліджено використання інвентаризації в аудиті при різних формах участі аудиторів в її проведенні, проведено аналіз динаміки та структури статей балансу досліджуваного підприємства.

Розроблено аналітичну модель і проведено рішення задачі на ЕОМ.

Основний текст кваліфікаційної роботи бакалавра викладено на 55 сторінках, містить 16 таблиць, 3 рисунки. Список використаних джерел налічує 67 найменувань і розміщений на 8 сторінках. 1 додаток розміщений на 3 сторінках. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи бакалавра становить 66 сторінок.

Ключові слова: інвентаризація, облік, аудит, аналіз, фактичний контроль, управління, підприємство.

ЗМІСТ

	РЕФЕРАТ.....	2
	ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	7
1.1.	Сутність інвентаризації як елементу методу обліку та інструменту контролю.....	7
1.2.	Порядок проведення інвентаризації на підприємстві.....	17
РОЗДІЛ 2.	ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТА ОБЛІК ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	24
2.1.	Організація та документальне оформлення інвентаризації на підприємстві.....	24
2.2.	Бухгалтерський облік результатів інвентаризації на підприємствах.....	31
РОЗДІЛ 3.	АУДИТ І АНАЛІЗ СТАТЕЙ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА...	36
3.1.	Використання інвентаризації в аудиті статей балансу підприємства.....	36
3.2.	Аналіз динаміки та структури статей балансу ТОВ «ОСП Корпорація Ватра».....	42
	ВИСНОВКИ.....	54
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
	ДОДАТКИ.....	64

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання важливого значення набуває забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств. Одним із ключових інструментів підтвердження реального стану активів, зобов'язань і власного капіталу є інвентаризація, результати якої безпосередньо впливають на достовірність показників балансу. Водночас аудит статей балансу виступає важливим засобом незалежної оцінки правильності відображення господарських операцій та фінансового стану підприємства.

В умовах воєнного стану, цифровізації бізнес-процесів, посилення вимог до прозорості фінансової інформації та інтеграції України до європейського економічного простору особливої актуальності набувають питання організації та проведення інвентаризації й аудиту статей балансу. Наявність помилок або викривлень у відображенні активів і зобов'язань може призвести до прийняття неефективних управлінських рішень, втрати довіри інвесторів, кредиторів та інших користувачів фінансової звітності. Саме тому вдосконалення методики інвентаризації та аудиту статей балансу є важливим завданням для забезпечення фінансової стабільності та ефективного функціонування підприємств.

Теоретичне і практичне значення теми. Дослідження питань інвентаризації та аудиту статей балансу має важливе теоретичне і практичне значення. Теоретичний аспект полягає у поглибленні сучасних наукових підходів до організації облікового процесу, контролю та аудиту активів, капіталу і зобов'язань підприємства. Практичне значення роботи полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення процедур інвентаризації та аудиту, що сприятиме підвищенню достовірності фінансової звітності, ефективності внутрішнього контролю та якості управлінських рішень.

Мета і задачі роботи. Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних і практичних аспектів інвентаризації та аудиту статей

балансу, оцінка їх організації на підприємстві та розробка рекомендацій щодо вдосконалення обліково-контрольних процедур на прикладі ТОВ «ОСП Корпорація Ватра».

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити економічну сутність інвентаризації як інструменту контролю;
- розглянути нормативно-правове регулювання порядку проведення інвентаризації;
- вивчити порядок організації та документування інвентаризації активів, капіталу і зобов'язань підприємства;
- дослідити методику бухгалтерського обліку результатів інвентаризації;
- розглянути використання інвентаризації в аудиті статей балансу підприємства;
- здійснити оцінку структури та динаміки основних статей балансу ТОВ «ОСП Корпорація Ватра»;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення обліково-контрольних процедур на підприємстві.

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Метод теоретичного узагальнення та порівняння застосовано для вивчення економічної сутності статей балансу, інвентаризації та аудиту. Методи аналізу і синтезу використано для дослідження структури та динаміки показників балансу підприємства. Статистичні методи застосовано для обробки та узагальнення інформації щодо фінансового стану підприємства. Метод індукції та дедукції використано при формуванні висновків і розробці рекомендацій щодо вдосконалення інвентаризації та аудиту статей балансу.

Структура роботи. Відповідно до поставленої мети та завдань кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі досліджено теоретичні основи інвентаризації та аудиту статей балансу підприємства, розглянуто їх економічну сутність, значення та

нормативно-правове регулювання.

У другому розділі проаналізовано організацію документування та бухгалтерського обліку результатів інвентаризації статей балансу на ТОВ «ОСП Корпорація Ватра».

У третьому розділі розглянуто процедури використання інвентаризації в аудиті статей балансу, проведено аналіз динаміки та структури показників балансу.

Характеристика суб'єкта дослідження. Товариство з обмеженою відповідальністю (далі - ТОВ) «ОСП Корпорація ВАТРА» - це провідне виробниче підприємство України у світлотехнічній галузі, розташоване в Тернополі. Підприємство має виробничо-комерційний характер. Його діяльність спрямована на розробку, виготовлення та реалізацію освітлювального обладнання. Ключовий стратегічний напрям - впровадження енергоефективних рішень та світлодіодних (LED) технологій у власній продукції.

Основним видом діяльності ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА» є виробництво електричного освітлювального устаткування. Допоміжні функції включають розробку технологічного обладнання та оснастки для виробничих потреб, а також надання безкоштовних світлотехнічних розрахунків із економічним обґрунтуванням.

Огляд джерел, що використані в роботі. Аналіз використаних публікацій показав, що питання інвентаризації, аудиту фінансової звітності та підтвердження достовірності облікових даних є актуальними в сучасних наукових дослідженнях.

М. М. Василюк, С. А. Вітер, Н. Г. Здирко та Т. С. Гайдучок розглядають аудит фінансової звітності з позицій міжнародних стандартів і принципів сталого розвитку. Автори наголошують, що якісний аудит підвищує довіру до фінансової інформації та потребує професійного судження, оцінки ризиків і суттєвості.

О. С. Височан та О. О. Височан розкривають сутність інвентаризації, її класифікацію, принципи, функції та завдання. У їхній праці інвентаризація подається як важливий елемент методу бухгалтерського обліку та дієвий спосіб

контролю фактичної наявності активів і зобов'язань.

М. В. Дубініна акцентує увагу на ролі інвентаризації в аудиті достовірності фінансової звітності. Авторка зазначає, що результати інвентаризації є важливим джерелом аудиторських доказів, особливо в умовах воєнного стану, коли зростають ризики втрати або недоступності майна.

С. Коваленко розглядає практичний порядок проведення інвентаризації у 2025 році під час воєнного стану. У публікації подано послідовність дій підприємства: від видання наказу і створення комісії до оформлення результатів та їх відображення в обліку.

О. В. Костюнік та Т. С. Чайковська досліджують інвентаризацію необоротних активів. Автори підкреслюють її значення для перевірки наявності, стану, оцінки та правильності документального оформлення основних засобів та інших необоротних активів.

О. В. Лега, Н. А. Канцедал та А. М. Пешков розглядають інвентаризацію як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємства. Науковці наголошують, що вона сприяє збереженню майна, посиленню внутрішнього контролю та підвищенню якості обліково-аналітичної інформації.

Отже, у використаних публікаціях інвентаризація розглядається не лише як облікова процедура, а як важливий засіб контролю, аудиту та управління підприємством. Вона дає змогу підтвердити реальність активів і зобов'язань, виявити розбіжності, підвищити достовірність фінансової звітності та зменшити ризики прийняття необґрунтованих управлінських рішень.

Сучасні наукові дослідження акцентують увагу на застосуванні цифрових технологій в обліку та аудиті, удосконаленні процедур внутрішнього контролю, підвищенні якості фінансової звітності та адаптації обліково-аудиторської практики до міжнародних вимог. Використання актуальних наукових публікацій останніх років забезпечує сучасність дослідження та сприяє формуванню обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення інвентаризації й аудиту статей балансу підприємства.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Сутність інвентаризації як елементу методу обліку та інструменту контролю

Фінансові результати підприємства формуються під впливом багатьох чинників. Поряд із конкурентоспроможністю продукції та ефективністю роботи на ринку важливу роль відіграють рівень організації внутрішніх процесів, відповідальне ставлення до використання ресурсів і дієвість контрольних процедур. У цьому контексті особливого значення набуває інвентаризація, оскільки саме вона дає можливість зіставити фактичний стан активів і зобов'язань з даними бухгалтерського обліку, виявити відхилення, встановити причини їх виникнення та визначити шляхи усунення виявлених недоліків. Своєчасне проведення інвентаризаційних перевірок сприяє збереженню майна підприємства, знижує ймовірність необґрунтованих втрат і забезпечує належні умови для безперервного здійснення господарської діяльності.

Значення інвентаризації не обмежується лише перевіркою правильності облікових даних. Отримані в її результаті відомості дають змогу оцінити стан системи зберігання матеріальних цінностей, виявити слабкі місця в організації контролю та своєчасно реагувати на ризики, які можуть негативно вплинути на діяльність підприємства. Саме тому інвентаризація є важливим джерелом інформації для управлінського персоналу, а її результати можуть використовуватися під час прийняття рішень щодо підвищення ефективності використання ресурсів, удосконалення внутрішніх процедур і забезпечення належного рівня якості управління. За сучасних умов вона дедалі більше розглядається не як формальна вимога облікової практики, а як інструмент, що

допомагає підприємству своєчасно виявляти проблеми та знаходити обґрунтовані шляхи їх вирішення [8, с. 49].

Процедура інвентаризації проводиться з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства, забезпечуючи перевірку та документальне підтвердження наявності, стану, відповідності критеріям визнання і оцінки активів і зобов'язань підприємства. А присутність аудитора при проведенні інвентаризації - це стандартна практика для отримання прямих доказів існування та стану активів компанії.

Наразі в діяльності підприємств і організацій немає зараз жодного із процесів, на які б не вплинуло повномасштабне вторгнення росії. Організація та процес інвентаризації не є виключенням.

Для визначення кола проблем, що вже отримали дослідження та досліджені частково, нами проведено аналіз останніх досліджень з питань інвентаризації та аудиту статей балансу підприємства. Отримані результати наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Огляд досліджень з питань інвентаризації та аудиту статей балансу підприємства*

Автор, джерело	Проблемні питання, що розглядаються	Пропозиції автора
1	2	3
1.Свиноус І. В., Присяжнюк Н. М., Слободенюк О. І., Гаврик О. Ю., Свиноус Н. І. [60, с. 25]	Інвентаризація, як метод обліку та аудиту діяльності суб'єктів підприємницької діяльності	Стаття присвячена розгляду проблем організації проведення інвентаризації з урахуванням досвіду провідних країн світу.
2.Прохоренко Є. [55]	Списання пошкодженого через бойові дії майна: що потрібно знати бізнесу?	Докладно розглянуті питання: - податкові ризики недотримання процедури списання пошкодженого майна; - етапи процедури списання; - особливості інвентаризації такого майна;

1	2	3
		- типові помилки з оформлення документів; - залучення незалежних експертів та Торгово-промислової палати.
3.Поставна Є. [50]	Щорічна інвентаризація: стисло про головні аспекти проведення та оформлення результатів	Викладені наступні питання: - вимоги щодо обов'язкового проведення інвентаризації активів та зобов'язань; - строки проведення інвентаризації; - цілі та завдання інвентаризації; - етапи інвентаризаційного процесу та їх документування; - акценти воєнного часу.
4.Колісник О. П., Агафонцева А. А., Купріянова А. О. [23]	Особливості проведення інвентаризації активів в умовах воєнного стану	Слід приділяти увагу обліку майна, що зазнало пошкоджень або втрачено внаслідок бойових дій. У таких випадках необхідно документально фіксувати обставини втрати, зокрема, через акти знищення, довідки від компетентних органів чи страхові звіти. Також актуальним є питання оцінки залишків матеріальних ресурсів, що можуть бути використані для забезпечення критичних потреб підприємства чи громади.
5.Мезенцева Н. М., Вінниченко Т. Л., Левченко Т. В. [29, с. 151]	Сучасні дефініції та класифікація інвентаризації в умовах господарювання підприємства	Поняття «інвентаризація» доцільно розглядати з урахуванням впливу на облікове відображення господарських операцій економічного, податкового та управлінського підходів до трактування сутності досліджуваної дефініції.
6.Городянська Л. В., Нечай Н. М. [13, с. 56]	Історія ухгалтерського обліку : навч. посіб.	Інвентаризація є одним із перших прийомів бухгалтерського обліку, який має давню історію. Так, у країнах Стародавнього світу (Стародавньому Єгипті, Китаї, Древній Греції), а також в епоху Середньовіччя та Відродження інвентаризація була основним обліковим прийомом.
7.Огороднікова І., Савченко А. [41]	Окремі аспекти проведення інвентаризації в умовах воєнного стану	Висвітлені питання проведення інвентаризації у контексті скасування мораторію на проведення податкових перевірок з 01.08.2023 р.
8.Гаєвський О. [11]	Інвентаризація очима аудитора: документування, докази, недоліки	Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю наведено стисло інформацію, яку мають враховувати аудитори під час участі в інвентаризаційних заходах: об'єкти інвентаризації; вимоги до аудиторських доказів; вимоги до робочих документів.

1	2	3
9. Лега О. В., Канцедаль Н. А., Пешков А. М. [25, с. 37]	Інвентаризація як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємства	Особливу увагу приділено практичним аспектам впровадження інвентаризації в діяльність підприємств. Зокрема, розглянуто механізми вдосконалення облікових і контрольних процедур, такі як запровадження внутрішніх аудитів, покращення взаємодії між підрозділами, стимулювання працівників і інтеграція сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
10. Литвиненко В. С., Гуренко Т. О., Дерев'янка С. І., Бурдим Ю. М. [27, с. 92]	Інвентаризація активів і зобов'язань як інструмент відновлення обліку в сільськогосподарських підприємствах в умовах воєнного стану	Досліджено організацію й методику проведення інвентаризації активів і зобов'язань підприємств, які постраждали внаслідок військових дій або перебували в умовах окупації.

*Примітка. Складено автором за даними джерел [11, 13, 23, 25, 27, 29, 41, 50, 55, 60].

Інвентаризація належить до найдавніших прийомів бухгалтерського обліку. Її використовували ще в державах Стародавнього світу, зокрема в Єгипті, Китаї та Греції, а також у період Середньовіччя і Відродження. На ранніх етапах розвитку обліку вона була одним із головних способів перевірки майна та контролю за його збереженням.

Відомо, що у Стародавньому Єгипті приблизно у 3400–2980 рр. до н. е. раз на два роки проводили загальний опис майна в межах усієї країни. Під час такої перевірки фіксували майно, яким користувалися громадяни, хоча формально його власником вважався фараон. На той час інвентаризація застосовувалася переважно для встановлення фактичної наявності майна, без визначення його грошової оцінки.

У Давній Греції до результатів інвентаризації ставилися особливо суворо. Будь-яку нестачу розцінювали як матеріальну шкоду, яку необхідно було відшкодувати грошима. Тому на посади, пов'язані з матеріальною відповідальністю, призначали здебільшого заможних громадян, адже у разі виявлення нестачі вони мали покривати збитки власним коштом.

Отже, вже на ранніх етапах розвитку господарських відносин інвентаризація виконувала важливу контрольну функцію. Вона давала змогу зіставити облікові записи з реальною наявністю майна та підтвердити достовірність даних, отриманих у процесі ведення обліку. [13, с. 56].

Подальший розвиток інвентаризації як облікового прийому пов'язують із працею Луки Пачолі «Про рахунки та записи» 1494 року. Перша частина цього трактату мала назву «Інвентар», що вже саме по собі свідчить про важливість опису майна для облікової практики того часу. У праці йшлося про необхідність складання купцями інвентаризаційного опису, тобто детального переліку майна, з якого фактично починалася організація обліку.

Ідеї Л. Пачолі були продовжені представниками італійської бухгалтерської думки. Зокрема, А. ді Піетро у XVI ст. розвинув вчення про інвентаризацію та одним із перших запропонував поділ майна на окремі групи: нерухоме, рухоме майно і цінні речі. Такий підхід мав важливе значення, оскільки давав змогу не просто описувати майно, а впорядковувати його за певними ознаками.

Представник німецької бухгалтерської школи XVI ст. Й. Готліб запропонував інший підхід до відображення результатів інвентаризації. Замість складання окремого опису або книги обліку майна він вважав доцільним записувати натуральні залишки безпосередньо в кредит відповідних рахунків товарних книг. Оскільки на таких рахунках уже відображався рух товарів, це давало змогу спростити облікову роботу та не складати окрему порівняльну відомість.

Так, послідовником італійської школи став П. де Альвізе, який у 1934 році запропонував класифікувати інвентаризацію за такими ознаками:

- обсяг (повний, частковий);
- належність майна підприємству;
- мета проведення інвентаризації (вступна, подальша, при передачі цінностей, ліквідаційна);
- послідовність проведення інвентаризації, наприклад від об'єкта до регістру або від регістру до об'єкту;

- ініціатива суб'єкту - власника або зовнішніх органів (судових, фінансових тощо);
- характер призначення даних: інформативний, що спрямований для вирішення економічних задач або доказовий - спрямований для вирішення юридичних задач;
- форма описів (усні, письмові, на механічних носіях) [13, с. 57].

Представники французької бухгалтерської школи Е. Леоте та А. Гільбо значну увагу приділяли питанням оцінки інвентарю. В основу своїх підходів вони покладали експериментальну оцінку та наголошували на необхідності дотримання принципу перманентної, тобто постійної, оцінки майна.

Німецькі вчені ХХ ст., серед яких Ф. Гюглі, Е. Шмаленбах, І. Шер, Г. Нікліш, А. Кальмес, Г. Хольцер, В. Ле Курт, дотримувалися ширшого підходу. Вони визнавали можливість застосування різних методів оцінки, що певною мірою наближало їхні погляди до позицій італійської школи. Водночас, крім книжкового інвентарю, який відображався в обліку, німецька школа надавала значення також натуральній оцінці майна, що мала суб'єктивний характер.

У цьому контексті заслуговує на увагу думка німецького економіста-бухгалтера Йоргана Бегте. Він зазначав, що величину власного капіталу можна визначити лише після того, як будуть відображені й оцінені інші статті балансу. Такий підхід показує, що балансове рівняння «капітал = активи – зобов'язання» має практичне значення тільки за умови попередньої фактичної оцінки об'єктів обліку. Від того, наскільки об'єктивною є така оцінка, залежить і достовірність визначення власного капіталу підприємства.

Окремий внесок у розвиток поглядів на інвентаризацію зробив Л. Гомберг - автор вчення про економологію, яку він розглядав як науку про відкриття та ведення рахунків. У межах цього вчення науковець систематизував бухгалтерські категорії та економічні процеси, а питанням інвентаризації присвятив окремий розділ. Він підкреслював, що головна мета інвентаризації полягає у встановленні «господарської сили підприємства» [13, с. 57].

Економічний зміст поняття «інвентаризація» дещо по різному тлумачиться

навіть вітчизняними науковцями. Наприклад, у таблиці 1.2. наведено узагальнення сутності поняття, проведене науковцями Селівановою Н. М. та Делік Н. С. [61, с. 33].

Таблиця 1.2

Розкриття терміну «Інвентаризація» в літературних джерелах

Джерело	Визначення
1	2
Бутинець Ф. Ф.	Інвентаризація – це перевірка і документальне підтвердження фактичної наявності активів і зобов'язань організації, виявлення відхилень від облікових даних і ухвалення рішень щодо внесення змін до даних бухгалтерського обліку для приведення їх у відповідність з дійсністю.
Кузьмін Д. Л.	Інвентаризація – це не що інше, як засіб встановлення істини в даних бухгалтерського обліку.
Деречин В. В.	Інвентаризація – перевірка в натурі наявності та стану товарно-матеріальних цінностей підприємства, розрахунків і зобов'язань і збірку фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку.
Загородній А. Г.	Інвентаризація – це складання опису майна (інвентарю) підприємства, установи на підставі періодичної перевірки наявності цінностей, що перебувають на балансі підприємства, стану їх збереження правильності ведення обліку й оцінювання
Фаріон І. Д., Перевозова І. В.	Інвентаризація – перевірка фактичної наявності та стану об'єкта контролю, яку здійснюють шляхом спостереження, вимірювання, реєстрації та порівняння отриманих даних з даними бухгалтерського обліку

*Примітка. Складено автором за даними джерела [61, с. 33].

Сприйняття інвентаризації науковцями варіює від вузько-технічного прийому до елементу методу бухгалтерського обліку у більш широкому розумінні.

У сучасних умовах інвентаризацію розглядають ширше, ніж просту перевірку фактичної наявності майна, коштів і зобов'язань. Вона дає змогу виявити розбіжності між обліковими даними та реальним станом активів, підтвердити достовірність інформації і своєчасно встановити помилки, нестачі чи надлишки. Інвентаризація є елементом методу бухгалтерського обліку [13, с. 57].

Результати проведеного Дем'яненко Н. Я та Чудовець В. В. [16, с. 38] дослідження щодо визначення місця інвентаризації в системі методичних прийомів та видів економічного контролю подані у вигляді схеми (рис. 1.1).

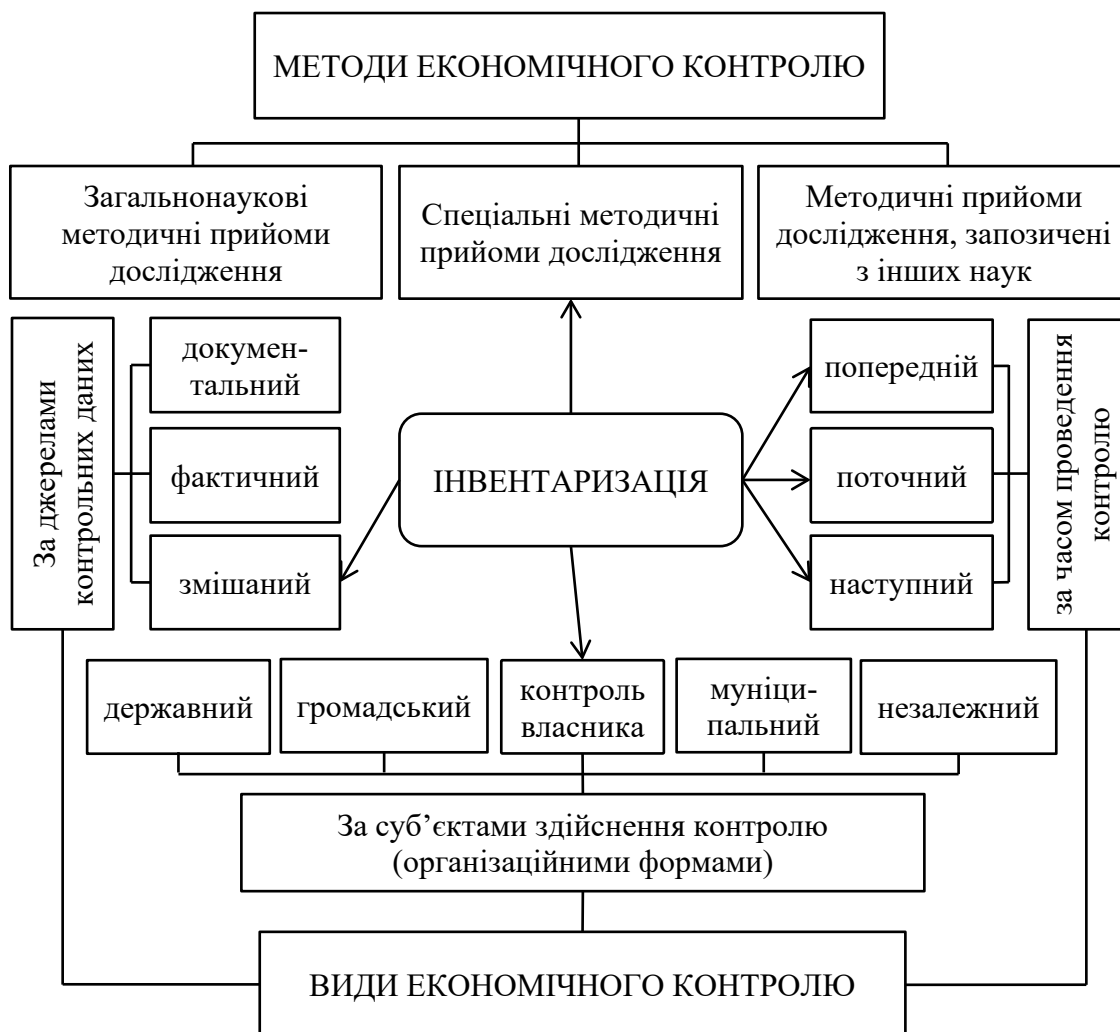

Рис. 1.1. Інвентаризація в системі методичних прийомів та видів економічного контролю.

*Примітка. Складено автором за даними джерела [16, с. 38].

У запропонованій схемі інвентаризація розглядається як самостійний спеціальний методичний прийом, який забезпечує отримання інформації про фактичний стан активів і зобов'язань підприємства. Її місце в центрі схеми підкреслює значення цієї процедури для формування достовірної інформаційної основи контролю та оцінки результатів господарської діяльності. Таким чином,

інвентаризація не функціонує відокремлено від інших способів дослідження, її проведення спирається як на загальнонаукові підходи, так і на окремі методи, запозичені з інших галузей знань. Завдяки цьому вона поєднує облікові, аналітичні та контрольні функції, дозволяючи не лише встановлювати фактичну наявність майна, а й виявляти причини відхилень, оцінювати стан внутрішніх процесів та отримувати інформацію, необхідну для управлінських рішень.

Окремі елементи схеми характеризують інвентаризацію з позиції джерел контрольної інформації. Передусім вона належить до фактичних методів контролю, оскільки базується на безпосередній перевірці наявності та стану об'єктів обліку, але, водночас результати інвентаризації зіставляються з обліковими документами, що забезпечує поєднання фактичних і документальних даних та підвищує обґрунтованість контрольних висновків.

Інвентаризацію доцільно використовувати на різних етапах контрольного процесу: під час попереднього контролю для оцінки готовності до здійснення господарських операцій, у межах поточного контролю для спостереження за збереженням майна та дотриманням встановлених процедур, а також у процесі наступного контролю для перевірки правильності відображення господарських фактів в обліку та звітності.

В залежності від цілей та характеру проведення інвентаризації можуть бути класифіковані таким чином (рис. 1.2).

Представлена класифікація дає змогу враховувати різноманітність господарських ситуацій, у яких виникає потреба підтвердити фактичну наявність майна, перевірити правильність облікових даних або з'ясувати причини виявлених відхилень.

Для бухгалтерського обліку ця класифікація має практичне значення, оскільки допомагає обрати найбільш доцільний формат проведення інвентаризації залежно від її завдань, обсягів робіт і наявних ризиків. Наприклад, незначні за масштабом перевірки можуть здійснюватися вибірково, тоді як перед складанням річної звітності виникає потреба у більш широкому охопленні об'єктів обліку.

Рис. 1.4. Класифікація видів інвентаризацій*.

*Примітка. Складено автором за даними джерела [16, с. 67].

Крім того, класифікація створює основу для впорядкування інвентаризаційної роботи на підприємстві. Вона дозволяє розмежувати випадки, коли проведення інвентаризації є вимогою законодавства, і ситуації, коли керівництво ініціює її з власної потреби. Це спрощує планування контрольних заходів, сприяє раціональному використанню ресурсів та забезпечує належне відображення результатів перевірки в системі бухгалтерського обліку.

1.2. Порядок проведення інвентаризації на підприємстві

Проведення інвентаризації активів і зобов'язань та оформлення її результатів регулюється спеціальним нормативним документом - Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим наказом Міністерства Фінансів України від 02.04.2014 р. № 879 (далі – Положення № 879) [47]. Положенням № 879 (п.5) передбачені наступні цілі та завдання річної інвентаризації (рис. 1.3).

Головна мета інвентаризації - це забезпечення достовірності фінансової звітності. Це досягається через:

- підтвердження фактичної наявності активів і зобов'язань. Як наслідок, можуть бути встановлені лишки/нестачі або ж пересортиця. Щодо зобов'язань може бути встановлена прострочена заборгованість, безнадійна заборгованість тощо. При цьому списати заборгованість через прострочення строку давності після інвентаризації може бути зарано - на час COVID-карантину та воєнного стану перебіг цих строків був призупинений (п. 19 Прикінцевих і перехідних положень Цивільного кодексу України, далі – ЦК [67]);
- з'ясування фізичного стану активів та їхньої можливості приносити економічні вигоди підприємству. Наприклад, встановлена наявність обладнання, яке не підлягає вже подальшому ремонту, а тому не може обліковуватися як обладнання - його слід розібрати на запчастини або ж узагалі списати з балансу;
- знаходження активів або забезпечень (резервів), які не використовуються чи вже не можуть бути використані. Наприклад, надміру нараховане забезпечення оплати відпусток;
- перевірку справедливості існуючої оцінки активів. Частково оцінка пов'язана з існуючим фізичним станом активів, частково - з існуючою ринковою вартістю аналогічних активів. У подальшому результати інвентаризації можуть стати основою для обґрунтування дооцінки/уцінки активів.

Зазвичай інвентаризація щорічно проводиться у строки з 1 жовтня по 31

грудня. Строк для проведення інвентаризації у 3 місяці до дати річного балансу - визначений у п. 10 розділу I Положення № 879 [47].

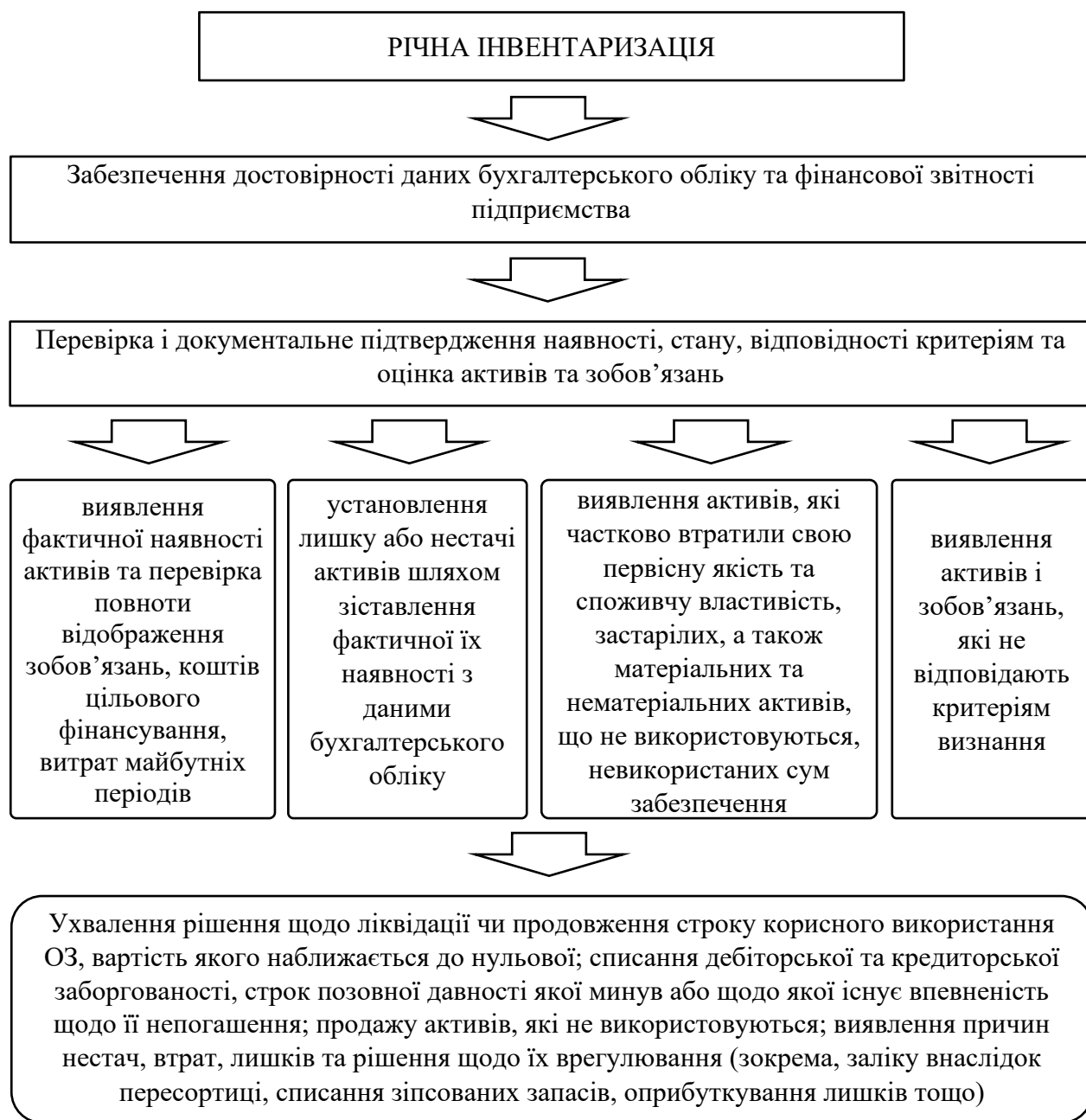

Рис. 1.3. Цілі та завдання річної інвентаризації*.

*Примітка. Складено автором за даними джерела [47].

Об'єкти, які потрапляють до цього тримісячного періоду, наведені у таблиці 1.3. Дата початку «01 жовтня» не означає, що інвентаризацію цих об'єктів не можна провести пізніше. Головне, встигнути провести

інвентаризацію до складання річної фінансової звітності.

Таблиця 1.3

Строки проведення інвентаризації*

Активи	Зобов'язання
1	2
Протягом трьох місяців до дати балансу	
необоротні активи, за винятком незавершених капітальних інвестицій, наприклад нематеріальні активи, машини та обладнання, прилади, транспортні засоби, довгострокові фінансові інвестиції (акції, гроші на довгострокових депозитах у банках)	зобов'язання (крім невикористаних забезпечень), зобов'язання за розрахунками з бюджетом за податками і зборами, розрахунків з ЄСВ
запаси, за винятком незавершеного виробництва та напівфабрикатів, наприклад сировина і матеріали, паливо, будівельні матеріали, готова продукція, товари, сільськогосподарська продукція	
поточні біологічні активи	
дебіторська заборгованість, у т. ч. за товари, роботи, послуги, отримані векселі, заборгованість по здійсненим авансам постачальникам	кредиторська заборгованість, у т. ч. за товари, роботи, послуги, видані векселі
витрати майбутніх періодів, наприклад оплата послуг здійснена наперед	доходи майбутніх періодів, наприклад, оплата послуг, отримана наперед
Протягом двох місяців до дати балансу	
незавершені капітальні інвестиції	цільове фінансування
незавершене виробництво	зобов'язання в частині невикористаних забезпечень
напівфабрикати	розрахунки з бюджетом (заборгованість з податків зі зборів)
фінансові інвестиції (акції, депозити в банках, частки у статутному капіталі інших підприємств)	розрахунки за ЄСВ (заборгованість за внеском)
грошові кошти (каса + поточні рахунки в банках та інші)	
Один раз на 3 роки	
земельні ділянки, будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомості, крім об'єктів держвласності, інвентаризація яких має проводитися за окремими нормативними документами	можна щорічно з 1 жовтня по 31 грудня або один раз на 3 роки
інструменти, пристосування, інвентар	можна інвентаризувати поступово частинами протягом 3-х років, але в обсязі не менше 30% таких об'єктів щорічно

*Примітка. Складено автором за даними джерела [47].

Якщо активи містять певні дорогоцінні метали, наприклад в обладнанні, приладах, то ці метали підлягають інвентаризації одночасно з активами, в яких вони містяться.

Є ще дві особливі групи активів:

1. Рухомі основні засоби, зокрема автомобілі, морські та річкові судна, а також інші об'єкти, які можуть тривалий час перебувати за межами підприємства, інвентаризують на дату їх тимчасового вибуття — від'їзду, відпливччч чи вильоту.

2. Бібліотечні фонди перевіряють протягом року за графіком, який заздалегідь затверджує керівник підприємства або установи.

Річна інвентаризація обов'язкова - цього вимагає частина 1 статті 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996 (далі - Закон про бухоблік) [52]. Обов'язкова щорічна інвентаризація і за абзацом 1 пункту 7 Положення № 879 [47] Відповідальність за забезпечення проведення інвентаризації несе власник, уповноважений орган управління (або керівник).

Звільнення від проведення інвентаризації чи відстрочення цієї процедури під час воєнного стану немає. Незважаючи на те, що існує можливість фінансову звітність до Держстату та іншим користувачам (крім ДПС) подати пізніше без адміністративної чи кримінальної відповідальності за неподання чи несвоєчасне подання звітності - впродовж 3-х місяців після завершення воєнного стану - (пп. «2» п. 1 Закону «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 № 2115-ІХ, далі - Закон № 2115) [53].

Справа в тому, що Закон № 2115 звільняє від подання фінансової звітності, а не її складання. За частиною 1 статті 11 Закону про бухоблік [52] підприємства зобов'язані складати фінансову звітність і цей обов'язок скасований не був. І це є логічним, адже навіть якщо фінансова звітність буде подана пізніше, після завершення воєнного стану, її показники мають бути достовірні. А це неможливо без річної інвентаризації (ч. 1 ст. 10 Закону про бухоблік [52]). Отже, річна

інвентаризація обов'язкова. Однак під час воєнного стану вона може мати свої особливості.

Проведення інвентаризації в умовах воєнного стану має свої особливості, оскільки підприємства можуть зіткнутися з руйнуванням або знищенням активів, їх викраденням, пошкодженням чи відсутністю доступу до майна, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку. Такі ситуації врегульовані пунктом 8 розділу I Положення № 879 [47].

Відповідно до зазначених норм, річна інвентаризація проводиться лише тоді, коли підприємство має безпечний і безперешкодний доступ до активів, первинних документів та облікових реєстрів. Законодавство прямо не пояснює, що саме слід розуміти під таким доступом. Однак очевидно, що його можуть не мати підприємства, розташовані на тимчасово окупованих територіях або в районах ведення бойових дій.

Якщо встановлено факти викрадення, нестачі, знищення чи псування майна, керівник підприємства може прийняти рішення про проведення окремої інвентаризації такого майна на дату виявлення цих обставин. Тобто чекати проведення річної інвентаризації у такому разі не обов'язково. Якщо ж окреме рішення не приймається, інвентаризація такого майна проводиться за загальними правилами, зокрема під час річної інвентаризації.

Коли перешкоди для доступу до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку зникають, інвентаризацію необхідно провести станом на перше число місяця, що настає після відновлення такого доступу. Водночас підприємство може не чекати цієї дати й провести інвентаризацію на день встановлення факту знищення або пошкодження майна. Її результати мають бути відображені в бухгалтерському обліку того звітного періоду, до якого вони належать [47].

Зазначені правила стосуються підприємств, які з початку тимчасової окупації мали місцезнаходження на території АР Крим, м. Севастополя, тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, а також у районах ведення бойових дій під час воєнного стану. Перелік таких територій

визначається Переліком територій, на яких ведуться або велися бойові дії, а також територій, тимчасово окупованих російською федерацією. Актуальна редакція цього переліку затверджена наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 р. № 376 [44].

Якщо підприємство має невідконтрольні йому з причини війни активи та проведення інвентаризації на підприємстві неможливе, то тоді бажано:

1. Закріпити це в наказі про інвентаризацію. Такий наказ може стосуватися, зокрема, проведення річної інвентаризації. У ньому доцільно пояснити причини, через які перевірка майна є неможливою. Наприклад, активи можуть перебувати в зоні бойових дій, на тимчасово окупованій території або на території, де існує високий ризик для працівників через замінування чи інші небезпечні обставини.

2. У фінансовій звітності такі активи відображаються за даними бухгалтерського обліку, які є в розпорядженні підприємства. Навіть якщо є інформація про можливе пошкодження або знищення майна, списувати його з балансу без проведення інвентаризації та оформлення відповідного акта огляду не можна.

3. У примітках до фінансової звітності розкрити цю ситуацію, а саме причини неможливості проведення інвентаризації, вартість таких активів. Можливо, також їхній перелік та певну інформацію щодо їхньої цілості, якщо такі дані існують.

4. Для списання пошкодженого майна у бухгалтерському обліку достатньо документів з інвентаризації (інвентаризаційних описів, актів інвентаризації, звіральних відомостей та протоколів комісій). Однак, аби уникнути негативних наслідків в обліку ПДВ, бажано довести факт форс-мажору, руйнування у період воєнного стану, наприклад через отримання сертифікату Торгово-промислової палати, акту про пожежу від ДСНС, або ж акту огляду комісією від органу місцевого самоврядування (ОМС). Це дозволить уникнути нарахування ПДВ при списанні необоротних активів, зокрема основних засобів.

5. Для основних засобів на непідконтрольних територіях можна показати витрати від зменшення корисності активів. Така процедура описана у НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів». Однак вона не може бути застосована зокрема до запасів (п. 3.1 НП(С)БО 28) [39].

Відмова від проведення інвентаризації або її формальне виконання може мати негативні наслідки для підприємства. Насамперед це погіршує якість облікової інформації, оскільки без фактичної перевірки неможливо встановити відповідність даних бухгалтерського обліку реальному стану активів і зобов'язань. У результаті в обліку можуть залишатися невиявлені помилки, нестачі, надлишки, пошкоджене чи втрачене майно, а фінансова звітність може містити неточності, що впливають на оцінку майнового стану, платоспроможності та результатів діяльності підприємства.

Непроведення інвентаризації також послаблює внутрішній контроль. Керівництво втрачає можливість своєчасно отримати об'єктивну інформацію про стан майна, з'ясувати причини відхилень і прийняти обґрунтовані управлінські рішення. Крім того, за відсутності належно оформлених інвентаризаційних документів ускладнюється встановлення винних осіб, списання непридатних активів, підтвердження втрат і врегулювання розбіжностей з контрагентами.

Результати інвентаризації є важливою основою для достовірного відображення активів і зобов'язань у фінансовій звітності. Вони допомагають виявляти нестачі, надлишки, втрати та інші відхилення, а також мають значення для аудиту, внутрішнього контролю й оцінки реального фінансового стану підприємства. На їх підставі уточнюються облікові дані, приймаються рішення щодо списання, оприбуткування або відшкодування втрат.

В умовах воєнних ризиків значення інвентаризації зростає, оскільки вона забезпечує документальне підтвердження пошкодження, знищення або втрати майна. Такі документи можуть бути потрібними для списання активів, підтвердження збитків, звернення за компенсацією чи врегулювання питань зі страховими компаніями, власниками, інвесторами та контролюючими органами.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТА ОБЛІК ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Організація та документальне оформлення інвентаризації на підприємстві

Інвентаризація є комплексом взаємопов'язаних дій, спрямованих на встановлення фактичної наявності активів і зобов'язань та перевірку відповідності цих даних інформації, відображених у бухгалтерському обліку. Її проведення не обмежується лише підрахунком майна, а охоплює підготовку, безпосередню перевірку, узагальнення отриманих результатів і внесення необхідних змін до облікових даних.

Процес проведення інвентаризації розділяють на такі чотири етапи:

1. Створення інвентаризаційної комісії.
2. Підготовка до проведення інвентаризації.
3. Перевірка фактичної наявності майна підприємства.
4. Підрахунок та документальне оформлення результатів інвентаризації.

Від послідовності та якості виконання кожного етапу залежить повнота інформації про майновий стан підприємства.

Етап 1. Розпочинається інвентаризація з організаційних заходів. Керівник визначає перелік об'єктів, які підлягають перевірці, встановлює строки її проведення та затверджує склад інвентаризаційної комісії. За потреби формуються робочі комісії для окремих структурних підрозділів або місць зберігання майна. Рішення щодо проведення інвентаризації оформлюються відповідними розпорядчими документами, що створює правові підстави для подальших дій.

Етап 2. Підготовка до перевірки наявності майна. Упорядковуються

первинні документи, уточнюються облікові записи, перевіряється наявність технічної та супровідної документації на активи. Матеріально відповідальні особи підтверджують, що всі операції з надходження та вибуття цінностей відображені в обліку, а бухгалтерська служба визначає фактичні залишки за даними облікових реєстрів. Така підготовка дозволяє уникнути неточностей під час подальшого зіставлення інформації.

Етап 3. Основною частиною процесу є встановлення фактичної наявності активів. Комісія проводить підрахунок, зважування, обмірювання або інші контрольні процедури залежно від особливостей об'єкта перевірки. Одночасно оцінюється стан майна, його придатність до використання та наявність документів, що підтверджують право власності. Результати фіксуються в інвентаризаційних описах і актах, які містять відомості про фактичні залишки та стан перевірених об'єктів.

Етап 4. Завершується інвентаризація опрацюванням отриманих даних. Бухгалтерська служба зіставляє результати перевірки з обліковими показниками, визначає наявність нестач, лишків або інших розбіжностей та готує звіральні відомості. Після цього інвентаризаційна комісія аналізує виявлені відхилення, з'ясовує причини їх виникнення та формулює пропозиції щодо врегулювання встановлених фактів. Підсумки оформлюються протоколом, на підставі якого вносяться відповідні зміни до системи бухгалтерського обліку [47].

Основні організаційні дії інвентаризаційного процесу систематизовано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Організаційні дії до початку та в процесі щорічної інвентаризації*

Важливі дії	Пояснення
1	2
підготувати або перевірити існуючу внутрішню	Кращий варіант - це наявність на підприємстві певного внутрішнього документа, яким визначаються загальні питання інвентаризацій. Це може бути Положення про інвентаризацію або окремий розділ у наказі

1	2
нормативну базу для проведення інвентаризації	про облікову політику та організацію бухгалтерського обліку підприємства тощо. У наказі про організацію інвентаризації визначають її строки, періодичність та об'єкти перевірки, зокрема ті, які можуть інвентаризуватися один раз на три роки. Також у ньому можна затвердити склад головної та робочих інвентаризаційних комісій, а за потреби - власні форми інвентаризаційних документів: актів, описів, звіряльних відомостей. До головної інвентаризаційної комісії включають представників адміністрації, бухгалтерії та інших фахівців, які добре знають об'єкти інвентаризації. Матеріально відповідальні особи до складу комісії не входять. Комісію очолює керівник підприємства або його заступник. Робочі інвентаризаційні комісії створюють для перевірки майна в окремих підрозділах, відділах чи філіях. При цьому одну й ту саму особу не можна призначати головою такої комісії два роки поспіль для перевірки активів, що зберігаються у тих самих матеріально відповідальних осіб.
видати наказ (розпорядження) про проведення щорічної інвентаризації, якщо підготовчий етап відсутній	У наказі про проведення інвентаризації потрібно визначити дату, станом на яку перевіряються об'єкти обліку, строки її проведення та склад інвентаризаційної комісії. Зазвичай інвентаризація може тривати кілька днів після встановленої дати, а за потреби охоплювати і саму цю дату. Для готівки та коштів на рахунках у банках діє інший підхід: дата і строк інвентаризації мають збігатися, тобто перевірка проводиться протягом одного дня. Дату інвентаризації доцільно встановлювати на останній день звітного періоду, оскільки саме на цю дату складається фінансова звітність. Тому краще обрати 30.11.2025, а не 01.12.2025. Якщо склад інвентаризаційної комісії вже затверджений окремим наказом, у новому наказі достатньо зробити посилання на нього. Також слід визначити дату передання протоколу керівнику, враховуючи, що він має затвердити його протягом п'яти робочих днів після завершення річної інвентаризації.
врегулювати питання відсутності певних членів інвентаризаційних комісій	Документи за результатами інвентаризації повинні бути підписані всіма членами інвентаризаційної комісії. Якщо хтось із них не може брати участь у роботі комісії, наприклад через хворобу, відрядження чи інші обставини, керівник підприємства має видати наказ про заміну такого члена комісії іншою уповноваженою особою.
заготовити бланки інвентаризаційних документів	Для проведення інвентаризації потрібно підготувати відповідні документи: інвентаризаційні описи, акти та протокол інвентаризаційної комісії. Підприємство може використовувати вже затверджені типові форми таких бланків або розробити їх самостійно з урахуванням власних потреб і особливостей об'єктів, що підлягають перевірці.
перед початком інвентаризації отримати розписки від матеріально відповідальних осіб	Перед початком інвентаризації матеріально відповідальна особа має надати розписку про те, що всі прибуткові та видаткові документи передані до бухгалтерії, усі отримані цінності оприбутковані, а ті активи, які вибули, належним чином списані. Це стосується не лише товарно-матеріальних цінностей, а й каси, грошових коштів та інших активів підприємства.

1	2
	Така розписка потрібна для того, щоб уникнути можливих зловживань або спірних ситуацій після завершення інвентаризації.

*Примітка. Складено автором за даними джерела [42].

Проведення інвентаризації згідно з пунктом 4 розділу I Положення № 879 забезпечує керівник підприємства та створює всі потрібні умови для проведення суцільної інвентаризації, зокрема у тих випадках, коли проведення інвентаризації є обов'язковим. Також керівник підприємства визначає об'єкти, періодичність та строки проведення інвентаризації в інших випадках, враховуючи вимогу, щоб визначені на підприємстві строки проведення інвентаризації не перевищували строків, установлених у пункті 10 розділу I Положення № 879 [47].

В таблиці 2.2 представлено перелік документів, якими оформлюється інвентаризація окремих об'єктів. Усі документи оформляються у 2-х екземплярах.

Бланки можна розробити власноруч - із дотриманням загальних правил до обов'язкових реквізитів за ч. 2 статті 9 Закону про бухоблік [54]. Це кращий варіант, ніж використовувати діючі, але застарілі форми «радянського» зразка, або ж «бюджетні» форми, які містять чимало застарілих або непотрібних для конкретного підприємства реквізитів [42].

В інвентаризаційних документах не допускаються підчистки, замазування чи інші неохайні виправлення. Якщо під час заповнення опису або акта була допущена помилка, її виправляють коректурним способом: неправильний запис акуратно закреслюють, поруч зазначають правильні дані, а виправлення підтверджують підписами осіб, які відповідають за оформлення документа.

Інвентаризаційні описи та акти мають бути підписані всіма членами інвентаризаційної комісії і матеріально відповідальними особами. Після завершення перевірки матеріально відповідальна особа додатково підтверджує, що інвентаризація проводилася за її присутності. Тобто фактично вона надає дві

розписки: першу - перед початком інвентаризації, про передання всіх документів і належне оформлення операцій; другу - після її завершення, про участь у перевірці та відсутність заперечень щодо порядку її проведення.

Таблиця 2.2

Документи для оформлення щорічної інвентаризації*

Документ	Об'єкти	Пояснення
1	2	3
інвентаризаційні описи	запаси (крім палива), матеріальні цінності на відповідальному зберіганні, основні засоби, нематеріальні активи, а також інші необоротні активи	Записи в інвентаризаційних описах роблять послідовно, у кожному рядку, без пропусків. Порожні рядки допускаються лише на останній сторінці опису, але їх обов'язково прокреслюють. Після оформлення інвентаризаційні описи передають до бухгалтерії для звірення фактичних даних з показниками бухгалтерського обліку.
інвентаризаційні акти	готівка, гроші в банках, фінансові активи, фінансові інвестиції, дебіторська та кредиторська заборгованість, а також паливо та інші нафтопродукти	
звіряльні (порівняльні) відомості активів і зобов'язань	всі об'єкти щодо яких не було проведено співставлення облікових і фактичних даних - як правило, запаси, паливо та необоротні активи	складаються бухгалтерією, якщо використовувалися інвентаризаційні описи або акт інвентаризації пального та були виявлені розбіжності
акт звірки взаєморозрахунків	дебіторська та кредиторська заборгованість	Може використовуватися як допоміжний документ і в окремих випадках замінювати акт інвентаризації заборгованості. Його особливість у тому, що він оформлюється за участю обох сторін: підприємство надсилає дебіторам виписки щодо їхньої заборгованості, а вони мають їх підтвердити.
протоколи проведення інвентаризації	за всіма об'єктами інвентаризації	Є підсумковим документом, у якому фіксують результати інвентаризації, виявлені розбіжності, їхні причини та пропозиції комісії щодо подальших дій. Зокрема, у ньому можуть зазначатися рішення щодо взаємозаліку пересортиці, списання нестач, віднесення їх на матеріально відповідальних осіб або оприбуткування надлишків.

1	2	3
		Протокол подається керівнику підприємства і має бути затверджений ним протягом п'яти робочих днів після завершення інвентаризації. Зі щорічної інвентаризації можна зробити один протокол - від постійної (головної) комісії. Можна й декілька - від робочих або за напрямками інвентаризації.

*Примітка. Складено автором за даними джерела [42].

Під час інвентаризації не можна перевіряти активи без участі матеріально відповідальної особи. Якщо така особа відсутня, наприклад через хворобу або відрадження, доцільно змінити строки проведення інвентаризації. Водночас підприємство може передбачити у внутрішніх документах або договорі про матеріальну відповідальність можливість передання чи видачі товарно-матеріальних цінностей іншою особою. У такому випадку потрібне належне оформлення представництва, зокрема довіреність відповідно до ст. 237 ЦК України. При цьому відповідальність залишається за основною матеріально відповідальною особою, яка надала такі повноваження.

Також небажано здійснювати оприбуткування або відпуск товарно-матеріальних цінностей, щодо яких інвентаризація ще триває. Якщо після початку перевірки на склад надходять активи, на прибуткових документах у присутності членів комісії роблять позначку «після інвентаризації». Такі цінності, за дозволом керівника, фіксують окремо і вносять до окремого інвентаризаційного опису. Порядок проведення інвентаризації знищеного майна передбачає використання документів, які наведені у таблиці 2.3.

Може постати питання, як бути в ситуації, коли з тих чи інших причин, наприклад через хворобу чи призупинення трудових відносин під час воєнного стану, неможливо зібрати всіх членів інвентаризаційної комісії. Однак, проводити інвентаризацію без присутності членів інвентаризаційної комісії, які були зазначені у наказі про їхнє призначення, не можна.

Документи для інвентаризації знищеного майна*

Документ	Особливості
1	2
знищені основні засоби, малоцінні необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи	
Інвентаризаційний опис необоротних активів або групи необоротних активів	Складаються окремі описи за тими активами, які не підлягають відновленню, вказується час введення в експлуатацію та причини, які привели до стану непридатності (п. 1.8 розд. III Положення № 879 [47])
знищені запаси, у т. ч. товари та інші ТМЦ	
Інвентаризаційний опис запасів	Складаються окремі описи за непридатними запасами, де зазначаються їхні найменування, кількість, причини, ступінь та характер псування, а також пропозиції щодо їхньої уцінки, списання або можливості використання таких запасів у певних господарських цілях (п. 4.4 розд. III Положення № 879 [47])
знищені документи (первинні документи, облікові регістри)	
Акт втрачених документів	Складається в довільній формі, містить опис усіх втрачених документів
щодо всього знищеного майна	
Звіряльні відомості	Відображаються розбіжності між даними бухгалтерського обліку та даними інвентаризаційних описів (актів інвентаризації)
Протокол інвентаризаційної комісії	Містить пропозиції щодо подальшого списання основних засобів, МНМА, запасів або ж їхнього можливого використання. Серед можливих варіантів такі: - відновити шляхом поточного або капітального ремонту; - відновити шляхом реконструкції; - провести консервацію об'єкта; - ліквідувати шляхом демонтажу; - списати з балансу як знищений. Такий протокол впродовж 5 днів затверджується керівником

*Примітка. Складено автором за даними джерела [47].

Щоб розв'язати цю проблему:

- щодо матеріально відповідальних осіб (касирів, комірників) - призначаємо нового касира (комірника), тобто покладаємо його обов'язки на іншого працівника, а потім вносимо зміни до наказу про інвентаризацію;
- щодо інших працівників - вносимо зміни до наказу про інвентаризацію. Наприклад замість відсутнього директора головою

інвентаризаційної комісії вказуємо його заступника.

2.2. Бухгалтерський облік результатів інвентаризації на підприємствах

Після завершення інвентаризації фактичні залишки активів і зобов'язань порівнюють із даними бухгалтерського обліку. У результаті такого зіставлення можуть бути виявлені надлишки, нестачі або інші розбіжності, які потребують аналізу та належного відображення в обліку.

Нестача виникає тоді, коли фактична наявність майна є меншою за його облікові залишки. Причини її появи можуть бути різними: природний убуток, псування цінностей, помилки під час приймання чи відпуску запасів, неналежне зберігання, а в окремих випадках - розкрадання або зловживання. Виявлення нестачі потребує встановлення обставин її виникнення та визначення осіб, відповідальних за завдані збитки.

Надлишок фіксується у випадку, коли фактична кількість або вартість активів перевищує показники, відображені в обліку. Найчастіше така ситуація є наслідком несвоєчасного оприбуткування майна, помилок у первинних документах або неточностей під час ведення облікових записів. На відміну від нестачі, надлишок свідчить не про втрату ресурсів, а про те, що окремі активи не були належним чином відображені в системі обліку [43].

Виявлені під час інвентаризації розбіжності не обмежуються лише їх фіксацією. Інвентаризаційна комісія повинна з'ясувати причини відхилень, оцінити їх вплив на облікові показники та підготувати пропозиції щодо врегулювання результатів перевірки. Такі пропозиції відображаються в протоколі комісії та після затвердження керівником стають підставою для внесення відповідних записів до бухгалтерського обліку.

Одним із можливих рішень є взаємне зарахування надлишків і нестач унаслідок пересортиці. Пересортиця виникає тоді, коли одні матеріальні цінності

помилково обліковуються під найменуванням інших однорідних цінностей. У результаті за одними позиціями виявляються нестачі, а за іншими - надлишки. Подібні ситуації характерні насамперед для товарів і запасів, які мають схожі властивості або зберігаються разом. Зарахування пересортиці допускається лише за дотримання встановлених умов: нестачі та надлишки повинні бути виявлені в однієї матеріально відповідальної особи, за той самий період і щодо однорідних активів [43].

Якщо нестачі не можуть бути перекриті пересортицею або іншими обґрунтованими причинами, приймається рішення про їх списання в межах установлених норм або відшкодування винними особами. Надлишки, своєю чергою, підлягають оприбуткуванню та включенню до складу активів підприємства. У разі виявлення непридатних для використання запасів чи основних засобів комісія може рекомендувати їх списання, уцінку або передачу на утилізацію.

Оприбуткування надлишків запасів здійснюється за справедливою вартістю, а саме:

- для запасів, які реалізуються – за чистою вартістю реалізації. Цей підхід використовуємо для надлишку товарів;
- для запасів, які використовуються на самому підприємстві, – в оцінці можливого використання.

Пункт 20 Положення № 879 [47] передбачає, що виявлені надлишки товарно-матеріальних цінностей потрібно оприбуткувати за оцінкою, яка відповідає даним бухгалтерського обліку. Тобто надлишки сировини, матеріалів, палива, інших запасів, незавершеного виробництва чи готової продукції оцінюють за тими підходами, які підприємство вже застосовує для таких активів. Метод оцінки має бути визначений у наказі про облікову політику.

Якщо підприємство використовує метод ідентифікованої собівартості, в облікових даних знаходять ціну, за якою раніше списувалися відповідні цінності. За методом ФІФО для оцінки надлишку орієнтуються на останні ціни списання, оскільки фактично відбувається зворотнє відображення операції. Якщо

застосовується середньозважена собівартість, розраховують середню ціну за період, протягом якого міг виникнути надлишок, тобто від дати попередньої інвентаризації, коли такого надлишку ще не було [43].

Для оприбуткування товарів важливо визначити їх чисту реалізаційну вартість. Для цього можна використовувати внутрішні прайси підприємства, а також інформацію з відкритих джерел: ринкові ціни, дані інтернет-магазинів, каталоги товарів тощо.

Бухгалтерські проведення з обліку надлишків представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Бухгалтерські проведення з обліку надлишку ТМЦ*

Господарські операції	Дт	Кт
1	2	3
- причина надлишку – помилка МВО або бухгалтерії:		
Оприбутковано ТМЦ, виявлений у надлишку	201	719
Дохід від іншої операційної діяльності віднесений до фінансового результату операційної діяльності	719	791
- причина надлишку – тимчасова відсутність документів від постачальника («невідфактурована» поставка):		
Оприбуткований ТМЦ після отримання документів від постачальника (неплатника ПДВ)	201	631
- причина надлишку – помилкове списання впродовж періоду поточного року:		
Оприбуткований ТМЦ методом «червоне сторно»	[23]	[201]
- причина надлишку – помилкове списання у минулому році, який уже закритий:		
Оприбуткований ТМЦ через коригування залишку нерозподіленого прибутку	201	441
- причина надлишку – неоприбуткування власної продукції:		
Оприбуткований ТМЦ, який є продукцією власного виробництва	26	23
Додатна пересортиця		
Відображений залік товарів у зв'язку з пересортицею	281А	281Б
Відображений дохід від додатного сумового надлишку за пересортицею	281А	719
Інші доходи операційної діяльності віднесені до фінансового результату операційної діяльності	719	791

*Примітка. Складено автором за даними джерел [20, 43].

Нестачі товарно-матеріальних цінностей трапляються досить часто і

можуть виникати як під час їх зберігання, так і в процесі транспортування. Причини таких розбіжностей бувають різними: розкрадання майна працівниками або сторонніми особами, псування цінностей, фізичний знос, брак, пошкодження упаковки, вплив погодних умов, руйнування під час ремонту тощо. Окремо слід виділити бухгалтерські помилки, коли в обліку завищено залишки або одну й ту саму операцію оприбутковано двічі. У результаті під час інвентаризації може бути виявлена нестача. До її причин також належать від'ємна пересортиця та природний убуток запасів.

Природний убуток можливий лише щодо окремих видів запасів. До нього належать втрати, які виникають через природні властивості цінностей: усушку, утруску, вивітрювання, розпилення, витікання, танення, просочування, розливання під час перекачування тощо. У звіральній відомості такі втрати потрібно відокремлювати від нестач, що перевищують установлені норми.

Для сипучих матеріалів, харчових продуктів, будівельних матеріалів, пального та інших подібних запасів суму нестачі порівнюють із нормами природного убутку відповідно до п. 4 розділу IV Положення № 879 [47]. Якщо такі норми не встановлені, уся виявлена втрата вважається нестачею понад норму. Водночас до природного убутку не належать технологічні та аварійні втрати, розкрадання, брак, втрати під час ремонту, пошкодження упаковки, а також втрати, спричинені порушенням стандартів або правил експлуатації.

Відображення нестачі у бухгалтерському обліку здійснюємо з огляду на наявність винної особи та норми природного убутку – впливає це на рахунки обліку та оцінку нестачі (табл.2.5).

Облік інвентаризаційних різниць за необоротними активами загалом має спільні риси з обліком запасів, однак є певні особливості. Насамперед вони стосуються рахунків, які використовуються для відображення надлишків і нестач. Якщо під час інвентаризації виявлено надлишок необоротних активів, його відображають за кредитом субрахунку 746 «Інші доходи», а не субрахунку 719, який застосовується для запасів. Це пов'язано з тим, що операції з необоротними активами не належать до операційної діяльності.

Бухгалтерські проведення з обліку нестач ТМЦ*

Оцінка в обліку	Дт	Кт
1	2	3
1. У межах норми природного убутку:		
нестача списується за розпорядженням керівника підприємства на витрати періоду	947	201, 281
інші витрати операційної діяльності віднесені на фінансовий результат від операційної діяльності	791	947
2. Понад норми природного убутку:		
якщо винна особа встановлена:	947	201, 281
списана виявлена нестача ТМЦ;		
відображена сума нестачі, яку має відшкодувати матеріально відповідальна особа	072	
сума нестачі віднесена на винну особу та визнано інші доходи операційної діяльності	375	716
сума нестачі утримана з зарплати	661	375
нестача списана з позабалансового обліку після відшкодування матеріально відповідальною особою збитків		072
інші доходи операційної діяльності віднесено на фінансовий результат від операційної діяльності	716	791
якщо винна особа не встановлена:		
нестачі зараховуються на позабалансовий рахунок до моменту встановлення винних осіб або закриття справи згідно із законодавством	072	
інші витрати віднесено на фінансовий результат операційної діяльності	791	947

*Примітка. Складено автором за даними джерела [20].

Якщо виявлені необоротні активи раніше були безоплатно отримані, але не відображені в обліку, використовується субрахунок 424 «Безоплатно одержані необоротні активи». Нестачу таких активів списують через субрахунок 976 «Списання необоротних активів». При цьому надлишки основних засобів, малоцінних необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів оцінюють за справедливою вартістю [43].

Автоматизувати інвентаризаційні процедури можна за допомогою програм BAS. Вони роблять інвентаризаційний процес більш впорядкованим і зручним для бухгалтера[18].

РОЗДІЛ 3

АУДИТ І АНАЛІЗ СТАТЕЙ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Використання інвентаризації в аудиті статей балансу підприємства

Достовірність фінансової звітності набуває дедалі більшого значення для її користувачів, оскільки саме на основі звітної інформації приймаються управлінські, інвестиційні та інші економічні рішення. У цьому контексті аудит виступає важливим інструментом підвищення довіри до фінансової звітності. Його мета полягає в тому, щоб на основі достатніх і прийнятних аудиторських доказів сформулювати професійну думку щодо того, чи не містить фінансова звітність суттєвих викривлень [58].

Методи фактичного контролю є найбільш інформативними в аудиторській практиці, тому що дозволяють зібрати надійні, безпосередні докази наявності активів. Коли аудитор бачить актив на власні очі, виникає впевненість у його існуванні, однак сама по собі фізична наявність активу не підтверджує, що компанія володіє ним на правах власності. Майно може належати третім особам, перебувати на відповідальному зберіганні або бути заставою за кредитом. Тому фактична перевірка завжди поєднана з дослідженням документів.

В аудиті концепція інвентаризації розглядається під різними кутами (табл.3.1). Фактичний контроль допомагає виявити зіпсоване, застаріле чи пошкоджене майно. Такі активи втрачають свою початкову вартість, що безпосередньо впливає на оцінку компанії в очах інвесторів.

Закон України про бухгалтерський облік визначає інвентаризацію як обов'язковий інструмент, що гарантує відсутність помилок у фінансовій звітності. Перед складанням річних звітів підприємства проводять суцільну перевірку, яка є масштабним процесом, що охоплює не лише майно на складах, а й умовні активи та зобов'язання [54].

Підходи до інвентаризації в аудиті*

Підхід	Мета та значення інвентаризації
1	2
Верифікаційний підхід	Зіставлення фактичної наявності активів із даними бухгалтерського обліку для виявлення розбіжностей.
Захисний підхід	Оцінка надійності системи внутрішнього контролю та забезпечення збереження власності підприємства.
Інформаційний підхід	Отримання точних даних про обсяг майна, а також орієнтовної інформації про його якісний стан і реальну вартість.

*Примітка. Розроблено автором.

Головним орієнтиром для бізнесу є Положення № 879 [47], яке чітко розписує часові рамки проведення інвентаризації для різних груп активів (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Періоди проведення інвентаризації за окремими об'єктами*

Об'єкт перевірки	Період проведення перед датою балансу	Специфіка та винятки з правил
1	2	3
Необоротні активи, запаси, дебіторська та кредиторська заборгованість	Протягом 3 місяців	Не охоплює об'єкти, які тимчасово перебувають поза межами компанії, наприклад, транспорт у тривалих рейсах.
Незавершені капітальні інвестиції, незавершене виробництво, фінансові інвестиції, грошові кошти	Протягом 2 місяців	Проводиться детальний розрахунок фактичних витрат на незавершені проекти та перерахунок готівки.
Земельні ділянки, будівлі, споруди	Один раз на три роки	Має особливості регулювання для державних підприємств та майна в оренді.

*Примітка. Складено автором за даними джерела [47].

Інвентаризація може використовуватися в аудиторській практиці у різних формах, що залежить від мети залучення аудитора та характеру завдання. Під час обов'язкового аудиту вона розглядається насамперед як один із способів отримання аудиторських доказів. У цьому випадку аудитор не організовує інвентаризацію замість підприємства, а спостерігає за її проведенням, оцінює роботу інвентаризаційної комісії, перевіряє дотримання встановлених процедур і визначає, чи можна покладатися на отримані результати під час формування аудиторської думки щодо фінансової звітності.

Інший зміст має інвентаризація як супутня аудиторська послуга. У такому разі замовник звертається до аудиторської фірми не лише для підтвердження показників звітності, а й для отримання більш практичної інформації про фактичну наявність, стан і збереження майна. Роль аудитора стає активнішою: він може брати участь у розробленні методики перевірки, входити до складу спеціальної комісії, організовувати або безпосередньо виконувати перерахунок активів. Тому така інвентаризація за своїм характером наближається до контрольної перевірки або ревізійної процедури (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Порівняння форм участі аудитора в процесі інвентаризації*

Параметр порівняння	Інвентаризація під час обов'язкового аудиту	Інвентаризація як супутня аудиторська послуга
1	2	3
Основна мета	Отримання підтвердження для формування незалежної думки про звітність.	Надання замовнику впевненості у збереженні його майна та відсутності крадіжок.
Статус аудитора	Незалежний спостерігач, який оцінює роботу комісії клієнта.	Активний виконавець або член спеціальної інвентаризаційної комісії.
Організація процесу	Клієнт самостійно планує та проводить процедуру за власними правилами.	Аудиторська фірма розробляє індивідуальну методику та погоджує її з керівництвом.
Ступінь контролю	Вибіркове тестування та перевірка надійності внутрішнього контролю.	Суцільний або комбінований перерахунок активів за аналогією з ревізією.

*Примітка. Розроблено автором.

Отже, основна відмінність між цими підходами полягає у ступені участі аудитора та призначенні отриманих результатів. За обов'язкового аудиту інвентаризація потрібна аудитору для підтвердження достовірності окремих статей фінансової звітності. Як супутня послуга вона орієнтована передусім на потреби власника або керівництва підприємства, які прагнуть отримати більш детальне уявлення про реальний стан майна, можливі нестачі, надлишки чи ризики його втрати.

Міжнародний стандарт аудиту 501 вимагає обов'язкової присутності аудитора при інвентаризації, якщо запаси є суттєвими для звітності. Цю норму не можна ігнорувати. Відсутність на перерахунку позбавляє аудитора можливості отримати ключові докази існування майна. Якщо присутність практично неможлива, наприклад, через загрозу безпеці чи бойові дії, доведеться застосовувати альтернативні процедури. Вони включають перевірку документів щодо подальшого продажу або отримання прямих підтверджень від третіх осіб, які зберігають ці запаси.

Аудитор детально документує кожен свій крок. Робочі документи є власністю аудитора, зберігаються у нього і виступають доказом належної перевірки. Вони мають містити інформацію про клієнта, використані методики, отримані свідчення та висновки. Наявність таких записів захищає аудитора від юридичних претензій у майбутньому.

Зловживання з активами часто руйнують бізнес зсередини. Внутрішній аудит та зовнішні перевірки спрямовані на те, щоб оцінити ефективність бар'єрів проти крадіжок. Саме під час фізичного огляду розкриваються складні схеми маніпуляцій.

Одним із стандартів аудиту, який допомагає аудитору оцінити виявлені викривлення фінансової звітності, є МСА 450 «Оцінка викривлень, виявлених під час аудиту» (далі - МСА 450). Цей МСА присвячений етапу завершення аудиту, на якому аудитор перевіряє виконану роботу та розглядає наслідки для аудиторського звіту. Найважливішою частиною цього огляду є оцінка аудитором впливу виявлених викривлень на сам аудит і впливу не виправлених викривлень,

якщо такі є, на фінансову звітність.

Викривлення фінансової звітності відбувається внаслідок недотримання суб'єктом господарювання вимог нормативно-правових актів щодо організації та методу ведення бухгалтерського обліку, неточного відображення його майнового та фінансового стану, результатів господарської діяльності та складання звітності з порушенням вимог щодо її повноти та достовірності.

Розкриття у МСА 450 терміну «викривлення» дає нам можливість умовно класифікувати викривлення та визначити їх причини (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Класифікація викривлень фінансової звітності*

Вид викривлення	Приклад
1	2
Неправильна грошова оцінка	- актив не оцінюється відповідно до відповідної вимоги МСФЗ; - невірна облікова оцінка через ігнорування або вочевидь неправильного трактування фактів; - неправильне визначення цін; - неправильно нарахована амортизація.
Неправильна класифікація	- адміністративні витрати включаються до собівартості реалізованої продукції; - довгострокові зобов'язання включені у Балансі до складу поточної заборгованості.
Неправильне формування підсумкових показників	- пропуск суми у фінансовій звітності через неправильний розподіл операцій між суміжними звітними періодами; - відображення в фінансових звітах операцій, що фактично не відбувалися; - відображення операцій в неправильних сумах.
Неналежне або неповне розкриття інформації	- результати припинених операцій окремо не подаються; - пропуск розкриттів інформації, необхідних для того, щоб фінансова звітність забезпечила достовірне подання.

*Примітка. Складено автором за даними джерел [58].

Наведена класифікація показує, що результати інвентаризації мають значення не лише для підтвердження фактичної наявності активів, а й для оцінки правильності їх відображення у фінансовій звітності. Виявлені під час інвентаризації нестачі, надлишки, пересортиця, зіпсовані або непридатні до

використання активи можуть впливати на різні статті балансу. Якщо такі факти своєчасно не відображені в обліку, фінансова звітність втрачає достовірність, а її користувачі отримують викривлену інформацію про майновий стан підприємства.

Особливу увагу аудитор має приділяти тим результатам інвентаризації, які пов'язані із суттєвими сумами або можуть свідчити про недоліки внутрішнього контролю. Наприклад, систематичні нестачі запасів можуть бути наслідком слабого контролю за їх рухом, неналежного оформлення первинних документів або зловживань матеріально відповідальних осіб. Надлишки, у свою чергу, нерідко вказують на несвоєчасне оприбуткування активів чи помилки в аналітичному обліку. Тому аудитор не повинен обмежуватися лише констатацією розбіжностей. Важливо з'ясувати їх причини, оцінити вплив на звітність і визначити, чи були вони виправлені підприємством.

За результатами інвентаризації аудитор аналізує, чи правильно підприємство відобразило встановлені розбіжності в бухгалтерському обліку, чи прийнято управлінські рішення щодо нестач і надлишків, чи визначено винних осіб, а також чи проведено коригування вартості активів у разі їх знецінення або втрати корисності. Якщо виявлені викривлення є суттєвими, а керівництво відмовляється їх виправляти, це може вплинути на зміст аудиторського звіту.

Таким чином, інвентаризація в аудиті статей балансу є важливим джерелом аудиторських доказів. Вона дає змогу не лише підтвердити реальність окремих активів і зобов'язань, а й оцінити якість облікової інформації, стан внутрішнього контролю та ризики викривлення фінансової звітності. Її результативність залежить від належної організації процедури, об'єктивності інвентаризаційної комісії, повноти документального оформлення та професійної оцінки аудитором отриманих результатів.

3.2. Аналіз динаміки та структури статей балансу ТОВ «ОСП Корпорація Ватра»

Фінансовий аналіз статей балансу підприємства є важливим інструментом оцінювання його майнового стану, джерел фінансування та загальної фінансової стійкості. Баланс відображає наявні ресурси підприємства та джерела їх формування, тому його аналіз дає змогу визначити, наскільки ефективно підприємство використовує активи, чи достатньо має власного капіталу, як змінюється рівень зобов'язань та чи існують ризики втрати платоспроможності.

Необхідність такого аналізу полягає в тому, що дані балансу дозволяють виявити позитивні й негативні зміни у фінансовому стані підприємства. Його результати використовуються для прийняття управлінських рішень, планування подальшої діяльності, оцінки фінансової незалежності, контролю за структурою капіталу та визначення потреби у залученні додаткових ресурсів.

Доцільно виділити кілька основних етапів фінансового аналізу статей балансу:

- аналіз динаміки майна підприємства;
- аналіз структури активу балансу;
- аналіз динаміки власного капіталу та зобов'язань підприємства;
- аналіз структури пасиву балансу.

Першим етапом є аналіз динаміки майна підприємства, тобто активів (табл.3.5). На цьому етапі оцінюють зміну загальної вартості активів за декілька періодів, визначають їх збільшення або зменшення, а також встановлюють, які саме статті активу найбільше вплинули на ці зміни. Зростання активів може свідчити про розширення діяльності підприємства, однак важливо з'ясувати, за рахунок яких саме складових воно відбулося.

За результатами розрахунків можна зробити висновок, що у 2023 – 2025 роках активи ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» змінювалися нерівномірно. Необоротні активи протягом усього періоду поступово зменшувалися: у

Аналіз динаміки активів ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» за 2023-2025 роки*

Актив	2023 рік, тис. грн.	2024 рік, тис. грн.	2025 рік, тис. грн.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп приросту, %	
				2024/ 2023	2025/ 2024	2024/ 2023	2025/ 2024
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	13	2	-	-11	-2	-84,62	-100
первісна вартість	475	468	468	-7	0	-1,47	0
накопичена амортизація	462	466	468	+4	+2	+0,87	+0,43
Незавершені капітальні інвестиції	8	8	8	0	0	0	0
Основні засоби:	44956	42357	41075	-2599	-1282	-5,78	-3,03
первісна вартість	102154	102899	101596	+745	-1303	0,73	-1,27
знос	57198	60542	60521	+3344	-21	+5,85	-0,03
Інші фінансові інвестиції	8	8	8	0	0	0	0
Усього за розділом I	44985	42375	41091	-2610	-1284	-5,80	-3,03
II. Оборотні активи							
Запаси	17573	22021	21204	+4448	-817	+25,31	-3,71
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	16124	17210	22147	+1086	+4937	+6,74	+28,69
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	2968	548	5243	-2420	+4695	-81,54	+856,75
з бюджетом	0	632	603	+632	-29	-	-4,59
Інша поточна дебіторська заборгованість	382	304	469	-78	+165	-20,42	+54,28
Гроші та їх еквіваленти	43471	18674	27706	-24797	+9032	-57,04	+48,37
Витрати майбутніх періодів	0	3661	7751	+3661	+4090	-	111,72
Інші оборотні активи	3974	475	4318	-3499	+3843	-88,05	+809,05
Усього за розділом II	84492	63525	89441	-20967	+25916	-24,82	+40,8
Баланс	129477	105900	130532	-23577	+24632	-18,21	+23,26

*Примітка. Складено автором за даними джерела [40].

2024 році - на 2610 тис. грн, або на 5,80 %, а у 2025 році - ще на 1284 тис. грн.

За результатами розрахунків можна зробити висновок, що у 2023 – 2025 роках активи ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» змінювалися нерівномірно. Необоротні активи протягом усього періоду поступово зменшувалися: у 2024 році - на 2610 тис. грн, або на 5,80 %, а у 2025 році - ще на 1284 тис. грн.

Основною причиною такої динаміки було скорочення залишкової вартості основних засобів, яка у 2024 році зменшилася на 2599 тис. грн, а у 2025 році - ще на 1282 тис. грн. Це свідчить про те, що оновлення матеріально-технічної бази підприємства не компенсувало її амортизаційного старіння. Нематеріальні активи також майже повністю вибули зі складу активів, а незавершені капітальні та фінансові інвестиції залишалися незмінними - по 8 тис. грн. Отже, підприємство фактично не здійснювало помітних вкладень у довгострокові активи.

Оборотні активи змінювалися більш динамічно. У 2024 році їх сума скоротилася на 20967 тис. грн, або на 24,82 %, головним чином через зменшення грошових коштів на 24797 тис. грн. У 2025 році ситуація змінилася: оборотні активи зросли на 25916 тис. грн і досягли 89441 тис. грн, перевищивши рівень 2023 року. Зростанню сприяло збільшення грошових коштів, дебіторської заборгованості, витрат майбутніх періодів та інших оборотних активів.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги зростала протягом усього періоду: у 2024 році - на 1086 тис. грн, у 2025 році - ще на 4937 тис. грн. Це може свідчити про активізацію реалізації, але водночас потребує контролю, оскільки частина коштів підприємства залишається у розрахунках із покупцями. Помітним було і зростання авансів у 2025 році до 5243 тис. грн, що означає тимчасове вилучення коштів з обігу. Витрати майбутніх періодів збільшилися з 3661 тис. грн у 2024 році до 7751 тис. грн у 2025 році, що також вплинуло на приріст оборотних активів.

Загальна вартість активів підприємства у 2024 році зменшилася на 23577 тис. грн, або на 18,21 %, що було зумовлено передусім скороченням оборотних активів і грошових коштів. У 2025 році активи, навпаки, зросли на 24632 тис. грн, або на 23,26 %, і становили 130532 тис. грн. Отже, підприємство не лише відновило майновий потенціал після спаду у 2024 році, а й дещо перевищило рівень 2023 року. Водночас скорочення необоротних активів і зростання дебіторської заборгованості потребують уваги, оскільки можуть впливати на виробничі можливості та платоспроможність підприємства.

Другим етапом є аналіз структури активу балансу (табл.3.6). Він передбачає визначення питомої ваги необоротних і оборотних активів у загальній сумі майна підприємства. Такий аналіз дозволяє оцінити мобільність активів, рівень забезпеченості підприємства основними засобами, запасами, грошовими коштами та дебіторською заборгованістю. Особливу увагу звертають на співвідношення між необоротними й оборотними активами, оскільки воно впливає на ліквідність і гнучкість діяльності підприємства.

Таблиця 3.6

Структура активу ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» за 2023-2025 роки, %*

Актив	2023 рік, %	2024 рік, %	2025 рік, %	Відхилення в структурі, п.п.	
				2024/2023	2025/ 2024
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	0,01	0,002	0	-0,008	-0,002
Незавершені капітальні інвестиції	0,006	0,008	0,006	+0,002	-0,002
Основні засоби	34,72	40,00	31,47	+5,28	-8,53
Інші фінансові інвестиції	0,006	0,008	0,006	+0,002	-0,002
Усього за розділом I	34,74	40,01	31,48	+5,27	-8,52
II. Оборотні активи					
Запаси	13,57	20,79	16,24	+7,22	-4,55
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	12,45	16,25	16,97	+3,80	+0,72
Дебіторська заборгованість за розрахунками:					
за виданими авансами	2,29	0,52	4,02	-1,77	+3,5
з бюджетом	0	0,60	0,46	+0,60	-0,14
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,30	0,29	0,36	-0,01	+0,07
Гроші та їх еквіваленти	33,57	17,63	21,23	-15,94	+3,6
Витрати майбутніх періодів	0	3,46	5,94	+3,46	+2,48
Інші оборотні активи	3,07	0,45	3,31	-2,62	+2,86
Усього за розділом II	65,26	60,00	68,52	-5,26	+8,52
Баланс	100,00	100,00	100,0	x	x

*Примітка. Складено автором за даними джерела [40].

Структура активів ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» у 2023 – 2025 роках змінювалася помітно, але протягом усього періоду переважали оборотні активи. У 2023 році їх частка становила 65,26% балансу, у 2024 році зменшилася до

60,00%, а у 2025 році зросла до 68,52%. Відповідно, частка необоротних активів спочатку збільшилася з 34,74% до 40,01%, а потім знизилася до 31,48%. Отже, майно підприємства має переважно мобільний характер, однак його структура не була сталою.

Зростання питомої ваги необоротних активів у 2024 році не свідчило про активне оновлення виробничої бази, а було зумовлене переважно скороченням оборотних активів, зокрема грошових коштів. У 2025 році частка необоротних активів зменшилася на 8,52 в.п., що може вказувати на послаблення ролі довгострокових активів у балансі підприємства. Для виробничого підприємства така тенденція потребує уваги, оскільки може бути пов'язана зі старінням матеріально-технічної бази або недостатніми капітальними інвестиціями.

Основу необоротних активів становили основні засоби. Їх частка у балансі зросла з 34,72% у 2023 році до 40,00% у 2024 році, але у 2025 році знизилася до 31,47%. Саме ця стаття фактично визначала зміну всього першого розділу активу балансу. Нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції та інші фінансові інвестиції мали дуже незначну питому вагу, тому суттєво не впливали на структуру майна підприємства.

Оборотні активи займали більшу частину балансу. У 2024 році їх частка зменшилася на 5,26 в.п., переважно через різке скорочення грошових коштів: з 33,57% до 17,63%. У 2025 році частка грошей зросла до 21,23%, проте не досягла рівня 2023 року. Це свідчить про часткове відновлення ліквідності, але не про її повне повернення до попереднього стану.

Запаси у 2024 році збільшили свою частку з 13,57% до 20,79%, що може свідчити про накопичення матеріальних ресурсів або готової продукції. У 2025 році їх питома вага зменшилася до 16,24%, але залишилася вищою, ніж у 2023 році. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги поступово зростала: з 12,45% у 2023 році до 16,97% у 2025 році. Це означає, що у структурі активів посилилася роль розрахунків із покупцями.

Окремої уваги потребує дебіторська заборгованість за виданими авансами. У 2024 році її частка зменшилася до 0,52%, але у 2025 році зросла до 4,02%. Це

свідчить про збільшення коштів, попередньо перерахованих постачальникам або іншим контрагентам. Витрати майбутніх періодів також зросли: з 3,46% у 2024 році до 5,94% у 2025 році. Інші оборотні активи мали нестабільну динаміку: після зменшення до 0,45% у 2024 році їх частка у 2025 році підвищилася до 3,31%.

Отже, структура активів підприємства у 2023–2025 роках свідчить про переважання оборотних ресурсів. У 2025 році ця тенденція посилилася, оскільки частка оборотних активів досягла 68,52%. Водночас скорочення питомої ваги необоротних активів, зменшення ролі основних засобів і зростання дебіторської заборгованості потребують контролю, адже можуть впливати як на виробничий потенціал, так і на платоспроможність підприємства.

Третім етапом є аналіз динаміки власного капіталу та зобов'язань підприємства (табл.3.7). На цьому етапі досліджують, як змінювалися джерела формування майна: власний капітал, довгострокові та поточні зобов'язання. Збільшення власного капіталу зазвичай оцінюється позитивно, оскільки воно зміцнює фінансову незалежність підприємства. Водночас зростання зобов'язань потребує детальнішого аналізу, адже надмірна залежність від позикових коштів може погіршити фінансову стійкість.

Таблиця 3.7

Аналіз динаміки пасиву ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» за 2023-2025 роки*

Пасив	2023 рік, тис. грн.	2024 рік, тис. грн.	2025 рік, тис.грн.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп приросту, %	
				2024/ 2023	2025/ 2024	2024/ 2023	2025/ 2024
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	2692	2692	2692	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	13200	13165	13081	-35	-84	-0,27	-0,64
Додатковий капітал	829	829	829	0	0	0	0
Резервний капітал	829	829	829	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток	61775	60453	60668	- 1322	+215	-2,14	0,36

1	2	3	4	5	6	7	8
(непокритий збиток)							
Усього за розділом I	78496	77139	77270	-1357	+131	-1,73	0,17
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	0	0	0	0	0	0	0
III. Поточні зобов'язання							
Короткострокові кредити банків	1665	0	0	-1665	0	-100	0
Поточна кредиторська заборгованість за:							
товари, роботи, послуги	11191	16061	18606	+4870	+2545	43,52	15,85
розрахунками з бюджетом	9131	1851	4645	-7280	+2794	-79,73	150,95
розрахунками зі страхування	631	658	899	+27	+241	+4,28	36,63
розрахунками з оплати праці	2811	3062	3526	+251	+464	+8,93	15,15
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	21453	363	23444	-21090	23081	-98,31	6358,4
Поточні забезпечення	3728	1943	1145	-1785	-798	-47,88	-41,07
Інші поточні зобов'язання	371	4823	997	+4449	-3826	+1200	-79,33
Усього за розділом III	50981	28761	53262	-22220	24501	-43,59	85,19
Баланс	129477	105900	130532	-23578	24632	-18,21	23,26

*Примітка. Складено автором за даними джерела [40].

Власний капітал підприємства протягом аналізованого періоду залишався досить стабільним. У 2023 році його сума становила 78496 тис. грн, у 2024 році зменшилася до 77139 тис. грн, тобто на 1357 тис. грн, або на 1,73%. У 2025 році власний капітал незначно зріс - на 131 тис. грн, або на 0,17%, і становив 77270 тис. грн. Такі зміни не є різкими, тому можна сказати, що власна фінансова база підприємства в цілому зберігалася.

Зареєстрований капітал упродовж 2023 – 2025 років не змінювався і становив 2692 тис. грн. Додатковий та резервний капітал також залишалися сталими - по 829 тис. грн. Це свідчить про те, що в аналізованому періоді підприємство не змінювало розмір статутного капіталу та не здійснювало суттєвих операцій, які могли б вплинути на ці складові власного капіталу.

Капітал у дооцінках поступово зменшувався: у 2024 році - на 35 тис. грн, у 2025 році - ще на 84 тис. грн. Зміни незначні, але вони показують повільне

скорочення цієї складової капіталу. Нерозподілений прибуток у 2024 році зменшився на 1322 тис. грн, або на 2,14%, а у 2025 році зріс на 215 тис. грн, або на 0,36%. Отже, після зниження у 2024 році підприємству вдалося частково відновити суму накопиченого прибутку, хоча приріст був невеликим.

Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення у підприємства були відсутні протягом усіх трьох років.

Поточні зобов'язання змінювалися значно активніше, ніж власний капітал. У 2023 році їх сума становила 50981 тис. грн. У 2024 році вона скоротилася до 28761 тис. грн, тобто на 22220 тис. грн, або на 43,59%. Однак у 2025 році поточні зобов'язання різко зросли до 53262 тис. грн, тобто на 24501 тис. грн, або на 85,19%. Така динаміка показує, що підприємство у 2025 році знову значно посилило залежність від короткострокових джерел фінансування.

Короткострокові кредити банків були наявні лише у 2023 році в сумі 1665 тис. грн. У 2024 та 2025 роках вони були відсутні. Це можна оцінити позитивно, оскільки підприємство не мало короткострокової банківської заборгованості.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги збільшувалася протягом усього періоду. У 2024 році вона зросла на 4870 тис. грн, або на 43,52%, а у 2025 році - ще на 2545 тис. грн, або на 15,85%. Це означає, що підприємство дедалі більше використовувало відстрочку платежів постачальникам. Така ситуація може бути зручною для фінансування обороту, але при надмірному зростанні вона підвищує ризик напруження у розрахунках.

Заборгованість за розрахунками з бюджетом у 2024 році різко зменшилася на 7280 тис. грн, або на 79,73%, але у 2025 році зросла на 2794 тис. грн, або на 150,95%. Отже, після суттєвого скорочення податкових зобов'язань у 2024 році у 2025 році їх обсяг знову помітно збільшився.

Заборгованість зі страхування та оплати праці зростала поступово. За розрахунками зі страхування вона збільшилася з 631 тис. грн у 2023 році до 899 тис. грн у 2025 році. Заборгованість з оплати праці зросла з 2811 тис. грн до 3526 тис. грн. Ці зміни не є найбільшими за сумою, але вони важливі, оскільки

стосуються соціальних платежів і розрахунків із працівниками.

Найбільш різкі зміни відбулися за поточною кредиторською заборгованістю за одержаними авансами. У 2023 році вона становила 21453 тис. грн, у 2024 році зменшилася до 363 тис. грн, а у 2025 році зросла до 23444 тис. грн. Таке різке зростання у 2025 році означає, що підприємство отримало значний обсяг попередньої оплати від покупців або замовників. Це може бути позитивним сигналом щодо майбутніх поставок чи замовлень, але водночас створює зобов'язання перед контрагентами щодо виконання робіт, постачання продукції або надання послуг.

Поточні забезпечення протягом 2023 – 2025 років скорочувалися: з 3728 тис. грн у 2023 році до 1145 тис. грн у 2025 році. Це свідчить про зменшення сум, зарезервованих під майбутні витрати або платежі. Інші поточні зобов'язання, навпаки, мали нестабільну динаміку: у 2024 році вони різко зросли до 4823 тис. грн, а у 2025 році зменшилися до 997 тис. грн. Такі коливання бажано уточнювати за розшифруванням цієї статті.

Загалом пасив балансу у 2024 році зменшився на 23578 тис. грн, або на 18,21%, а у 2025 році зріс на 24632 тис. грн, або на 23,26%. Основною причиною скорочення пасиву у 2024 році було зменшення поточних зобов'язань. У 2025 році, навпаки, зростання балансу відбулося переважно через різке збільшення короткострокових зобов'язань, особливо за одержаними авансами, кредиторською заборгованістю перед постачальниками та розрахунками з бюджетом.

Четвертим етапом є аналіз структури пасиву балансу (табл. 3.8). Він дає змогу визначити, яку частку в джерелах фінансування займає власний капітал, а яку - залучені кошти. Такий аналіз показує рівень фінансової автономії підприємства, його залежність від кредиторів та здатність самостійно фінансувати свою діяльність. Оптимальна структура пасиву є важливою умовою стабільної роботи підприємства та зниження фінансових ризиків.

У структурі пасиву підприємства протягом аналізованого періоду переважав власний капітал.

Структура пасиву ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» за 2023-2025 роки, %*

Пасив	2023 рік, %	2024 рік, %	2025 рік, %	Відхилення в структурі, п.п.	
				2024/ 2023	2025/ 2024
1	2	3	4	5	6
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	2,08	2,54	2,06	+0,46	-0,48
Капітал у дооцінках	10,2	12,43	10,02	+2,23	-2,41
Додатковий капітал	0,64	0,78	0,64	+0,14	-0,14
Резервний капітал	0,64	0,78	0,64	+0,14	-0,14
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	47,71	57,09	46,48	+9,38	-10,61
Усього за розділом I	60,63	72,84	59,20	+12,21	-13,64
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	0	0	0	0	0
III. Поточні зобов'язання					
Короткострокові кредити банків	1,29	0	0	-1,29	0
Поточна кредиторська заборгованість за:					
товари, роботи, послуги	8,64	15,17	14,25	+6,53	-0,92
розрахунками з бюджетом	7,05	1,75	3,56	-5,30	1,81
розрахунками зі страхування	0,49	0,62	0,69	+0,13	+0,07
розрахунками з оплати праці	2,17	2,89	2,70	+0,2	-0,19
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	16,57	2,28	17,96	-14,29	+15,68
Поточні забезпечення	2,88	1,84	0,88	-1,04	-0,96
Інші поточні зобов'язання	0,29	4,55	0,76	+4,26	-3,79
Усього за розділом III	39,37	27,16	40,80	-12,21	+13,64
Баланс	100,0	100,0	100,0	x	x

*Примітка. Складено автором за даними джерела [40].

У 2023 році його частка становила 60,63%, у 2024 році зросла до 72,84%, а у 2025 році зменшилася до 59,20%. Отже, у 2024 році підприємство мало найбільш стійку структуру джерел фінансування, оскільки основна частина майна була сформована за рахунок власних ресурсів. Проте у 2025 році частка власного капіталу знизилася на 13,64 в.п., що свідчить про посилення ролі поточних зобов'язань у фінансуванні діяльності.

Найвагомішою складовою власного капіталу був нерозподілений прибуток. Його частка у 2023 році становила 47,71%, у 2024 році зросла до 57,09%, а у 2025 році зменшилася до 46,48%. Така динаміка показує, що

фінансова база підприємства значною мірою залежала від накопичених результатів діяльності минулих років. Зростання частки нерозподіленого прибутку у 2024 році позитивно вплинуло на фінансову стійкість підприємства, але його зменшення у 2025 році послабило роль власних джерел у загальній структурі пасиву.

Зареєстрований капітал мав незначну частку в пасиві: 2,08% у 2023 році, 2,54% у 2024 році та 2,06% у 2025 році. Його питома вага змінювалася не через зміну суми капіталу, а через коливання загального обсягу балансу. Капітал у дооцінках також займав помітне місце у складі власного капіталу: 10,20% у 2023 році, 12,43% у 2024 році та 10,02% у 2025 році. У 2024 році його частка зросла, але у 2025 році зменшилася на 2,41 в.п. Резервний капітал залишався незначним за питомою вагою і не мав істотного впливу на загальну структуру пасиву.

Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення протягом 2023–2025 років були відсутні.

Поточні зобов'язання у структурі пасиву змінювалися досить різко. У 2023 році їх частка становила 39,37%, у 2024 році зменшилася до 27,16%, а у 2025 році зросла до 40,80%. Тобто у 2024 році підприємство зменшило залежність від короткострокових джерел фінансування, але вже у 2025 році ця залежність знову посилилася і навіть трохи перевищила рівень 2023 року.

Найбільші структурні коливання спостерігалися за поточною кредиторською заборгованістю за одержаними авансами. У 2023 році її частка становила 16,57%, у 2024 році зменшилася до 2,28%, а у 2025 році зросла до 17,96%. Це означає, що у 2025 році підприємство значно активніше використовувало попередню оплату від покупців або замовників. Така ситуація може покращувати поточне фінансування, але водночас формує обов'язок підприємства виконати майбутні поставки, роботи чи послуги.

Вагоме місце у пасиві займала також кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Її частка зросла з 8,64% у 2023 році до 15,17% у 2024 році, а у 2025 році дещо зменшилася до 14,25%. Це свідчить про значне

використання відстрочки платежів постачальникам. Такий підхід може підтримувати оборот підприємства, але за надмірного накопичення боргів підвищує ризик напруження у розрахунках з контрагентами.

Частка заборгованості за розрахунками з бюджетом у 2024 році суттєво зменшилася - з 7,05% до 1,75%. У 2025 році вона зросла до 3,56%, однак залишилася нижчою, ніж у 2023 році. Заборгованість зі страхування та оплати праці мала меншу питому вагу, але її наявність потребує контролю, оскільки ці статті пов'язані з обов'язковими соціальними платежами та розрахунками з працівниками.

Поточні забезпечення поступово втрачали значення у структурі пасиву: їх частка зменшилася з 2,88% у 2023 році до 0,88% у 2025 році. Інші поточні зобов'язання, навпаки, мали нестабільну динаміку: у 2024 році їх частка зросла до 4,55%, а у 2025 році скоротилася до 0,76%. Такі зміни доцільно додатково пояснювати за даними аналітичного обліку, оскільки ця стаття може включати різні за економічним змістом зобов'язання.

Отже, фінансовий аналіз статей балансу дає можливість комплексно оцінити майновий стан підприємства, джерела його фінансування та зміни у фінансовій структурі. На основі даних балансу можна також провести коефіцієнтний аналіз, зокрема розрахувати показники платоспроможності, ліквідності, фінансової незалежності, фінансової стійкості, забезпеченості власними оборотними коштами та інші аналітичні коефіцієнти. Це дозволяє зробити більш обґрунтовані висновки щодо фінансового стану підприємства та перспектив його подальшого розвитку.

ВИСНОВКИ

Інвентаризація використовується власниками підприємств, органами державного та муніципального контролю, незалежними контролюючими суб'єктами, а також громадськими інституціями. Така широта застосування пояснюється тим, що результати інвентаризації мають практичну цінність для різних груп користувачів, інтереси яких пов'язані із забезпеченням збереження активів, достовірністю облікових даних та ефективністю використання ресурсів.

Інвентаризація є не просто процедурою звірки фактичних даних з обліковими записами. Вона виступає складовою цілісної системи економічного контролю, поєднуючи різні методичні підходи, види контрольної діяльності та організаційні форми її здійснення. Саме завдяки цьому інвентаризація залишається одним із найбільш універсальних інструментів отримання об'єктивної інформації про майновий стан підприємства та результати його діяльності.

Результати інвентаризації дозволяють виявити недоліки в організації зберігання майна, веденні обліку та внутрішньому контролі, а також слугують підставою для прийняття рішень, спрямованих на приведення облікової інформації у відповідність до реального стану активів і зобов'язань підприємства.

Не менш важливими є проблеми, пов'язані з документальним підтвердженням результатів господарської діяльності. За відсутності належно оформлених інвентаризаційних документів підприємство ризикує отримати зауваження під час податкових або аудиторських перевірок. Крім того, якщо майно було втрачено чи пошкоджено внаслідок воєнних дій, надзвичайних подій або інших обставин, відсутність підтверджених інвентаризаційних даних значно ускладнює доведення факту збитків та отримання компенсації.

Проведений аналіз балансу ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» за 2023 – 2025 роки показав, що майновий стан підприємства змінювався нерівномірно. У

2024 році відбулося скорочення валюти балансу, що було пов'язано передусім зі зменшенням оборотних активів, зокрема грошових коштів. Проте у 2025 році підприємство відновило обсяг активів і навіть перевищило рівень 2023 року. Це свідчить про певне пожвавлення господарської діяльності, хоча саме зростання активів потребує уважної оцінки їх якості.

У структурі активів переважали оборотні активи, що вказує на достатньо мобільний характер майна підприємства. Водночас у 2025 році зросла частка дебіторської заборгованості, виданих авансів і витрат майбутніх періодів. Такі зміни не можна оцінювати однозначно позитивно, адже частина коштів фактично перебуває у розрахунках або буде списуватися в наступних періодах. Окремої уваги потребує поступове зменшення залишкової вартості та частки основних засобів, що може свідчити про недостатнє оновлення матеріально-технічної бази підприємства.

Аналіз пасиву показав, що основним джерелом фінансування діяльності підприємства залишався власний капітал. Це є позитивною ознакою, оскільки підприємство загалом зберігало фінансову самостійність. Найбільш стійкою структура пасиву була у 2024 році, коли частка власного капіталу суттєво зросла, а поточних зобов'язань - зменшилася. Однак у 2025 році ситуація змінилася: частка поточних зобов'язань знову збільшилася, насамперед за рахунок одержаних авансів і кредиторської заборгованості перед постачальниками.

ТОВ «ОСП Корпорація Ватра» має достатню власну фінансову основу, але структура його активів і пасивів упродовж 2023 – 2025 років була нестійкою. Підприємству доцільно посилити контроль за дебіторською заборгованістю, авансами, запасами та строками погашення поточних зобов'язань. Також важливим напрямом є оцінка стану основних засобів і планування їх оновлення. Це дозволить підтримати платоспроможність, знизити ризики у розрахунках та забезпечити більш стабільний фінансовий розвиток підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоматизація інвентаризації на складі. *Cleverence technologies* Україна. 2026. URL: <https://cleverence.in.ua/avtomatizaciya-inventarizacii-na-sklade>
2. Афоніна О. Інвентаризація–2025: покроковий гід під час воєнного стану. *7eminar*. 2025. URL: <https://7eminar.ua/news/13440-inventarizaciya-2025-pokrokovii-gid-pid-cas-vojenного-stanu>
3. Бикова Г. Інвентаризація основних засобів: як відобразити в обліку? *Дебет-Кредит*. 2023. URL: <https://news.dtki.ua/accounting/individual-transactions/86867-inventarizaciia-osnovnix-zasobiv-iaк-vidobraziti-v-obliku>
4. Білова Н. Річна інвентаризація. *FactorMedia*. 2020. URL: <https://i.factor.ua/ukr/books/345/>
5. Бондаренко Н., Федорко В. Місце та роль аудиту фінансової звітності у діяльності підприємства. *Galician Economic Journal*. 2023. Т. 84. № 5. С. 50-59. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/84/1212.pdf>
6. Бондаренко О. Як стягнути з працівника виявлену під час інвентаризації матеріальну шкоду. *7eminar*. 2025. URL: <https://7eminar.ua/news/4308-yak-styagnuti-z-pracivnika-viyavlenu-pid-cas-inventarizaciyi-materialnu-skodu>
7. Василюк М. М., Вітер С. А., Здирко Н. Г., Гайдучок Т. С. Аудит фінансової звітності у світлі міжнародних стандартів та принципів сталого розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 4(55). С. 5-13. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-55-1>
8. Височан О. С., Височан О. О. Інвентаризація: сутність, класифікація, принципи, функції та завдання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(1). С. 48-52. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_1_2018ua/12.pdf
9. Вороная Н., Свіриденко А., Чернишова Н. Базові аспекти інвентаризації. *Податки & бухоблік*. 2020. № 93.

URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2020/november/issue-93/article-111965.html>

10. Габрук О. Інвентаризація грошових коштів. *7eminar*. 2025. URL: <https://7eminar.ua/news/2118-inventarizaciya-grosovix-kostiv>

11. Гаєвський О. Інвентаризація очима аудитора: документування, докази, недоліки. *Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю*. 2025. URL: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/Інвентаризація-очима-аудитора.pdf>

12. Гордієць І. Інвентаризація ПММ на АЗС і не тільки. *7eminar*. 2025. URL: <https://7eminar.ua/news/705-inventarizaciya-pmm-na-azs-i-ne-tilki>

13. Городянська Л. В., Нечай Н. М. Історія бухгалтерського обліку : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2014. 127 с.

14. Гуль Т. Інвентаризація резерву відпусток. *7eminar*. 2025. URL: <https://7eminar.ua/news/1967-inventarizaciya-rezervu-vidpustok>

15. Гуцаленко Л. В., Гаврилова Н. О. Інвентаризація розрахункових операцій в господарській діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_7_8

16. Дем'яненко Н. Я., Чудовець В. В. Інвентаризація в системі бухгалтерського обліку : монографія. К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2008. 286 с.

17. Дубініна М. В. Роль інвентаризації в аудиті достовірності фінансової звітності аграрних підприємств: методичні аспекти та практика в Україні. *Modern Economics*. 2025. № 51. С. 87-96. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/the-role-of-inventory-in/>

18. Інвентаризація в BAS: нормативне регулювання та порядок дій. *Bit-ua*. 2025. URL: <https://bit-ua.com/blog/inventaryzatsiia-v-bas-normatyvne-rehuliuвання-ta-poriadok-dii>

19. Інвентаризація під час війни. *Харківська ТПП*. 2023. URL: <https://www.kcci.kharkov.ua/uk/inventarizacziya-pid-chas-vijni.html>

20. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку

активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Дата оновлення: 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 02.06.2026).

21. Коваленко С. Інвентаризація-2025: покроковий алгоритм під час воєнного стану. *FactorAcademy*. 2025. URL: <https://factor.academy/blog/inventarizaciya-2025-pokrokovij-algoritm-pid-chas-voyennogo-stanu/>

22. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 11.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#n2> (дата звернення: 02.06.2026).

23. Колісник О. П., Агафонцева А. А., Купріянова А. О. Особливості проведення інвентаризації активів в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5790>

24. Костюнік О. В., Чайковська Т. С. Інвентаризація необоротних активів як один із елементів методу бухгалтерського обліку. *Молодий вчений*. 2020. № 9(1). С. 87-90. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_9\(1\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_9(1)_23)

25. Лега О. В., Канцедаль Н. А., Пешков А. М. Інвентаризація як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2025. Вип. 34. С. 37-44. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/entities/publication/f63197cc-4cee-4e47-9387-342fafc4b507>

26. Легенчук С. Ф. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку в Україні та світі : монографія. Beau Bassin : GlobeEdit, 2020. 212 с.

27. Литвиненко В. С., Гуренко Т. О., Дерев'янка С. І., Бурдим Ю. М. Інвентаризація активів і зобов'язань як інструмент відновлення обліку в сільськогосподарських підприємствах в умовах воєнного стану. *Економіка і управління бізнесом*. 2024. Vol. 15, № 1. С. 92-109.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/biagbu_2024_15_1_8

28. Матвєєва В. Інвентаризація у воєнний час: як провести? *Бухгалтер бюджетної установи*. 2023. URL: <https://buhgalter.com.ua/articles/buhgalterskiy-oblik/inventarizatsiya-u-voyenniy-chas-yak-provesti/>

29. Мезенцева Н. М., Вінниченко Т. Л., Левченко Т. В. Сучасні дефініції та класифікація інвентаризації в умовах господарювання підприємства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2020. Т. 31(70), № 3(2). С. 151-158. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_3/31_70_3_2/28.pdf

30. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. Дата оновлення: 02.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення 02.06.2026).

31. Михалків А. А. Роль аудиту в забезпеченні достовірності фінансової звітності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6(2). С. 105-107. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(2)_26)

32. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» від 30.06.2017 р. Дата оновлення 19.06.2024. Дата оновлення 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013/#Text (дата звернення: 02.06.2026).

33. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» від 01.01.2014 р. Дата оновлення 01.01.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_004#Text (дата звернення 02.06.2026).

34. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2018 року. Ч. I. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (дата звернення: 02.06.2026).

35. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2018 року. Ч. II. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (дата звернення: 02.06.2026).

36. Міщенко К. Річна інвентаризація 2023: проведення, оформлення та облік. *FactorAcademy*. 2023. <https://factor.academy/blog/richna-inventarizaciya-2023-provedennya-oformlennya-ta-oblik/>

37. Міщенко К. Річна інвентаризація в умовах воєнного стану: коли та як проводити? *FactorAcademy*. 2023. URL: <https://factor.academy/blog/richna-inventarizaciya-v-umovax-voyennogo-stanu-koli-ta-yak-provoditi/>

38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 02.06.2026).

39. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів» : Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2004 р. № 817. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text> (дата звернення: 02.06.2026).

40. Облікові та звітні матеріали ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА» за 2023-2025 роки.

41. Огороднікова І., Савченко А. Окремі аспекти проведення інвентаризації в умовах воєнного стану. *LIGA ZAKON*. 2024. URL: https://buh.ligazakon.net/analitycs/231269_okrem-aspekti-provedennya-nventarizats-v-umovakh-vonnogo-stanu

42. Онищенко В. Інвентаризація 2025: порядок проведення, строки та оформлення результатів. *Головбух*. 2025. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7425-rchna-nventarizatsya-2019>

43. Онищенко В. Нестачі та надлишки: облік і оподаткування. *Головбух*.

2025. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7242-oblk-nestach-ta-nadlishkv>

44. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією : Наказ Міністерства розвитку громад та територій України 28.02.2025 р. № 376. Дата оновлення: 07.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-25#n7> (дата звернення: 02.06.2026).

45. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 31.05.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 02.06.2026).

46. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. Дата оновлення: 09.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 02.06.2026).

47. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. Дата оновлення: 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 02.06.2026).

48. Порядок заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість : Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2016 р. №21. Дата оновлення: 01.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16#Text> (дата звернення 02.06.2026).

49. Порядок подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. Дата оновлення: 02.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-п#Text> (дата звернення 02.06.2026).

50. Поставна Є. Щорічна інвентаризація: стисло про головні аспекти проведення та оформлення результатів. *Професійний бухгалтер*. 2023. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/1329>

51. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон

України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Дата оновлення: 26.12.2025.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 02.06.2026).

52. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996. Дата оновлення: 01.04.2026.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 02.06.2026).

53. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX. Дата оновлення: 05.10.2025.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> (дата звернення: 02.06.2026).

54. Проведення інвентаризації під час проведення перевірки податковим органом. *Державна податкова служба України.* 2023.
URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/print-662802.html>

55. Прохоренко Є. Списання пошкодженого через бойові дії майна: що потрібно знати бізнесу? *Щотижневик «Apteka.ua».* 2026.
URL: <https://www.apteka.ua/article/746161>

56. Рубітель О. Помилки у фінансовій звітності: погляд аудитора. *LIGA.net.* 2025. URL: <https://blog.liga.net/user/orubitel/article/57968>

57. Рубітель О. Як впливає стрімкий розвиток ери інформаційних технологій на аудит фінансової звітності. *LIGA.net.* 2023.
URL: <https://blog.liga.net/user/orubitel/article/51565>

58. Саванчук Т. М. Інвентаризація як метод контролю в системі управління матеріально-технічним забезпеченням аграрних підприємств // Фінансово-облікове забезпечення сталого розвитку аграрного сектора України : колективна монографія / за заг. ред. Л. І. Катан та Н. І. Демчук. Дніпро : Пороги, 2017. С. 507-517. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/671>

59. Садова А. Інвентаризація дебіторської і кредиторської заборгованості. *7eminar.* 2025. URL: <https://7eminar.ua/news/1182-inventarizaciya->

debitorskoyi-i-kreditorskoyi-zaborgovanosti

60. Свиноус І. В., Присяжнюк Н. М., Слободенюк О. І., Гаврик О. Ю., Свиноус Н. І. Інвентаризація, як метод обліку та аудиту діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 18. С. 25-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2022_18_6

61. Селіванова Н. М., Делік Н. С. Інвентаризація як складова формування достовірної фінансової звітності сільськогосподарських підприємств. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 3(2). С. 32-36. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_3\(2\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_3(2)_9)

62. Семенець А. О., Стадник В. М. Організація аудиту фінансової звітності підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 727-732. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_164

63. Семенець А. О. Критерії аудиторської оцінки фінансової звітності. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 2. С. 42-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2015_2_7

64. Сердюк О. Інвентаризація розрахунків з бюджетом. *Система Експертус Голоvbух*. 2025. URL: <https://gb.expertus.com.ua/consultations/105009>

65. Сердюк О. Оприлюднення річної фінансової звітності разом з аудиторським висновком. *Голоvbух*. 2025. <https://buhplatforma.com.ua/article/7541-fnzvt-z-auditorskim-visnovkom-hto-ta-za-yakiy-perod-upershe-publku>

66. Станкус Т. Проведення інвентаризації в період дії воєнного стану. *Портал «Децентралізація»*. 2023. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1330/Інвентаризація_2023.pdf

67. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 25.05.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 02.06.2026).

ДОДАТКИ

Задача полягає у порівнянні облікових даних підприємства та даних інвентаризації, проведеної аудитором та визначенні відхилень за сумою та кількістю. Алгоритм розрахунку за допомогою електронних таблиць Microsoft Excel 2019 наведений в таблицях А.1 - А.3.

Вхідні дані для розрахунку

[illegible]

[illegible]

Вихідні дані розрахунку

Таблиця А.3									
Результати вибіркової інвентаризації запасів									
№ з/п	Матеріально-відповідальна особа	Об'єкт	номенкл. номер	Наявність				(+: -) відхилення	
				за даними аудиту		за даними підприємства			
				сума	кількість	сума	кількість	сума	кількість
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Комірник Петров Р.В.	спец.одяг	10235	2775,00	15	3145,00	17	-370,00	-2